1 Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Europos LIETUVIS

Nr. 38(879). 1965. IX. 21 — Londonas, 1965 metų, rugsėjo mėn., 21 d. — XIX metai

PO SOVIETINIU KEVALU

Romantiška istorija su dar nesudegintais kaimais

Lietuvoje vokiečiai iš tiesų pridarė žiaurybių. Pavyzdžiui, jie sudegino keletą kaimų ir iššudė jų gyventojus.

Dabar į šitą žiaurią praeitį Lietuvoje žiūrima su tam tikra politine romantika. Štai Pirčiupyje žuvusiems buvo pastatytas paminklas, kurio apžiūrėti būtinai vežami visi į Lietuvą užsukę užsieniečiai. Justas Marcinkevičius to kaimo įvykiams įamžinti parašė net poemą „Kraujas ir pelenai", kuri iškėlė ir patį poetą.

Ir paminklas, ir poema, ir tų deginimų ir žudymų temomis rašomieji straipsniai turi visu riksmu liudyti kitų kaltes, kad nebebūtų matyti bolševikų panašių darbų. Pavyzdžiui, nei kituose sovietų valdomuose kraštuose, nei Lietuvoje niekas nė žodžiu negali užsiminti, kad reikėtų taip pat rašyti poemas apie Katyną, Praveniškes, Telšius, Panevėžį, kur bolševikai pridarė pasibaisėtinų žiaurybių. Niekas neužsimena nė apie tai, kad ir už Pirčupio, Miliūnų ir kitų sudeginimą ir žmonių iššudymą juose taip pat kalti tie dideliais humanistais save laikantieji bolševikai. Kuk jie savo partizanams leido burtis į tuos kaimus ir iš ten užpuldinėti vokiečius. Arba keliuose arti tų kaimų apšaudydavo vokiečių pareigūnus.

Kai dėl Pirčupio, tai juk eina kalbos, kad bolševikų partizanai ne per savo strateginį žioplumą, ne dėl to, kad jie nesiskaitė su gyventojais ir jų likimu, bet sąmoningai pasistengę pražudyti. Tas kaimas buvęs nusistatęs prieš bolševikus ir neteikęs globos jų partizanams. Tai jie ir atsikeršiję kaimui.

Tačiau dar ir šiandien tebeieškoma tokių kaimų. Sudegintieji jau visi buvo aprašyti ar net apdainuoti ir paminklais atžymėti. O dabar pradėta ieškoti tokių, kuriems grėsė panašus pavojus. Ir vilniškės „Tiesos" bendradarbis E. Uldikis tokį kaimą surado, bet iš pateiktosios istorijos jau dvelkia nauja romantika.

Pasirodo, 1944 m. kelyje į Degučius kažkas susprogdino tiltą. Dėl to nukentėjo vokiečiai, kurie paskui surinko visų aplinkinių kaimų gyventojus, suvarė į šventorių ir reikalavo pasakyti, kas kaltas dėl tilto. Jei nebus išduoti kaltininkai, tai visi žmonės bus sušaudyti, o kaimai nueis pelenais.

Jau buvusios kasamos duobės būsimosioms aukoms palaidoti, kai prie vokiečių priėję du uniformuoti jaunuoliai ir prisipažinę. Jie kalbėję rusiškai. Jaunuoliai, žinoma, buvę suimti ir išgabenti, bet išliko gyvi gyventojai ir niekas nebedegino kaimų.

Graži istorija, be abejo. Ar tokia iš tiesų buvo, tai net sunku patikėti. Jei buvo, tai kaip jau taip niekas iki šiol jos neužrašė? Juk seniai renkamos ir išpučiamos visokios smulkmenos, kurios romantiškom spalvom pavaizduoja bolševiką, o ypač rusą. Bet jei iš tiesų taip buvo, tai Uldikiui reikėtų duoti arba premiją, arba kokį nors medalį, kad jis išaiškino ir užrašė. Juk tai baisiai patogi istorija prorusiškai propagandai. Žiūrėkite, kaip didvyriškai pasiaukojo tie ruseliai! Štai kokia kilniaširdė ir drąsi ta rusų tauta! Kentėkite ir toliau okupaciją ir garbinkite rusus. Bet ir pats tokių istorijų skelbimas yra įrodymas, kad žmonių nežavi tokia prorusiška romantika ir jie nelinkę garbinti savo okupantų.

Vizitiniai kostiumai

Kaune gyvenąs Adolfas Rudis per vilniškę „Tiesą" prisiminė, ką jo motinai kažkada tėvas rašė iš Amerikos. Jis rašė nieko negalįs padėti, nes viskas jam išeina valgiui, butui ir apdraudai.

Mes čia ir nesiruošiame judinti jo tėvo: gal žmogus iš tiesų vargingai gyveno. Bet Rudis taip pat rašo, ką jis dabar pasakytų savo tėvui apie savo gyvenimą. Be kita ko, jis sako, kad 1935 m. jis parduotuvės vitrinoje Kaune matęs vizitinį kostiumą. Tokį įsigyti jis galėjęs tik svajoti. O dabar jis, nors dirba tik buhalterėliu, nors sirgo plaučių ir gerklės džiova, giriasi jau kelis tokius kostiumus sunešiojęs.

Jei Rudis būtų karalius ar prezidentas ar šiaip koks labai aukštas žmogus, tai mes patikėtume tais jo kostiumais. Priėmimuose ar vaišėse patrini ir reikia keisti kitu.

Bet kur gi dabar tas mažas eilinis žmogelis Rudis galėjo sunešioti net kelis vizitinius kostiumus? Ar darbe jis sėdi su vizitiniu?

Mes nebekeliame klausimo, kas jam davė tiek daug pinigų tokiems kostiumams pirkti, nes žinome, kad kai kas mėgsta ir gali pavogti.

VOKIETIJOS SIENA

Kai 1962 metais, Chruščiovui sutikus, buvo išmūryta siena tarp abiejų Vokietijos dalių, dabartinis JAV prez. B. Johnsonas buvo pirmasis įtakingiausių valstybininkų, kuris, Kenedžio pavedamas, atvyko į Berlyną įsitikinti. O tai išties nepaprastas reiškinys, ir, tur būt, Adenauerio politika būtų išvengusi stambių klaidų, jei jis būtų galėjęs įsivaizduoti, kad taip gali įvykti.

Neabejotina, kad lietuvių skaitančiajai visuomenei toks reiškinys taip pat nesuprantamas ir dar mažiau suprantamas nei kitiems, arčiau šio reikalo stovintiems. Tai ryškiausias atvejis žmonių silpnumo, žmonių nesugebėjimo, gal net isteriškumo. Šį nesugebėjimą galima būtų palyginti su Romos laikų vergijos forma, kai vergai buvo prirakinami grandinėmis. Kaip tada nesugebėta rasti formos priversti žmonėms dirbti ir naudota žiaurios priemonės, taip ir dabar imtasi šios primityvios priemonės. Abu kraštai tokie skirtingi savo ūkine struktūra, vienoje laisva laisvai tvarkoma prekyba, kitoje dirbtinė, prievarta tvarkoma ūkinė organizacija, tad ir susidaro savotiška padėtis.

Atrodo, visai suprantama, kad kiekvienas žmogus rūpinasi savim. Ir Kantas sako, kad ūkiniuos reikaluos žmogus rūpinasi savim. Tik Marksas rado kitokį žmogų, ir jo klaida eina raudonu siūlu per visą marksizmo mokslą.

Rytų Vokietijos priverstinis ūkis sudaro naujas sąlygas. Ūkininkas tegali parduoti tik likučius, o visus kitus gaminius jis turi atiduoti už tvirtai nustatytą atlyginimą valdžiai. Savaime suprantama, kad geriausios sąlygos tiems likučiams parduoti būtų Vakarai. Ten kainos aukštesnės, geros sąlygos susidaro ir dėl valiutos skirtumo. Bet parduoti Vakarams uždrausta. Dėl to galvijai, gyvuliai, paukščiai, net audiniai ir kitokie gaminiai eidavo slaptai per sieną. Žinomi atsitikimai, kad ūkininkai, užauginę dideles bandas avių (4.000 galvų), su visa kaimene perėjo per sieną, palikę savo ūkį, ir susikūrė naują egzistenciją. O tokių kaimenių perėjo ne viena, bet tūkstančiai. Susikūrė slapta prekyba, per kurią žmonės susikrovė didelius turtus. Ūkininkui, auginančiam 24 avis, nesunku slapta užsiauginti šalia jų dar bent 4-10 aviukus, tarp 5 karvių ar arklių dar po vieną kitą. Buvo supirkinėtojų, žinančių kelius, kurie nakties tamsa naudodamiesi pergabendavo tas bandas. Ne kitaip buvo su javais, jie būdavo pervežami net sunkvežimiais. Medžio dirbiniai iš Tueringeno pasiekdavo net Olandiją. Jei tai nebūtų siaipta prekyba, valdžia galėtų surinkti iš tokio uždarbio mokesčius. Dabar žmogus turtėja, o mokesčių nemoka.

Valdžia rūpinasi nemokamu mokslu, bet iš tų apmokytų inžinierių tik 1/3 lieka krašte, o gabesnieji išvyksta į Vakarus. Iš vakarų atvyksta tokie, kurie ten negauna vietų dėl savo fizinių ar dvasinių trūkumų.

Išmūrijus sieną, tikėtasi, kad bus užkardyta nelegali prekyba ir gaminiai liks krašte. Tik dabar niekas nebeaugina tiek avių ir galvijų ar gyvulių. Ūkininkai stengiasi dabar apsiriboti būtiniausiu. Ir iš laukiamo ūkinio klestėjimo susilaukta nusmukimo. Tiesa, javų sėjos plotų ūkininkas neturi teisės mažinti, bet yra dar įvairių priemonių, kaip sau ūkyje palengvinti, kad nebūtų reikalo dirbti svetimiems. Padėties viešpačiai nenori ar nesugeba suprasti, kad mūro siena nepasiteisino. Apsirikta, žmonių perkamoji galia sumažėjo, todėl fabrikų gaminių pirkimas sumažėjo, o maisto produktų gamyba nepadidėjo. Tur būt, manoma, kad siena dar neaklinai užmūryta, ir ji mūrijama stipriau. O Vakarai laukia, kad padėties viešpačiai supras beprasmingumą prievartinio ūkininkavimo ir pereis prie tos sistemos, kuri dabar įvesta vakarinėje Vokietijoje. Valdžia tik nurodo, kur galima dar kapitalą investuoti, kur pajamos dar aukštos. Tuo išvengiama ūkinių krizių, viršprodukcijos, kuriomis serga kapitalistiniai kraštai, kadangi juose valdžia nesirūpina produkcijos eiga.

Chruščiovas norėjo aplankyti Vakarus, o dabar jau ir Kosyginas rengiasi apsilankyti, kad įsitikintų tos sistemos realybe ir savos silpnumu.

Apišbė.

Savoj ir svetimoj spaudoj

KOVOS TURĖTŲ BŪTI SUSTABDYTOS

Kas už Indiją? Kas už Pakistaną? Kas prieš abu tuos kraštus? Nuomonės pasaulyje pasidalijo. Britų „The Guardian" dėl kovų tarp šių abiejų kraštų rašo:

„Bet kokios kautynės yra biaurios. Net ir smulkios kautynės reiškia mirtį, sužalojimus ir baisumus tiems, kurie kovoja, ir tiems, kurie toj srity gyvena. Wagah, Sialkot, Jaurian ir Gadra vietovės šiandien turi būti tik griuvėsių krūvos. Apdegę kareiviai, subombarduoti kaimai, sužeisti pabėgėliai — jiems visiems baisu. Tenka nuoširdžiai gailėtis tų žmonių ir dar visų tų milijonų, į kurių gyvybę tiesiogiai ar netiesiogiai kėsinasi karas".

Tokie žodžiai reiškia liūdesį ir gailestį. O britų „New Statesman" tą karą šitaip pavaizduoja, kaip beprotybę:

„Istorija težino tik keletą tragiškesnių atvejų, kai susigrumia du milžiniški, skurde paskendę ir apskritai taikūs kraštai ir griebia vienas kitam už gerklės dėl kažkokios kalnuotos provincijos. Čia reikalas eina ne dėl kokio nors tikro principo, o vien dėl religinio fanatizmo; nė viena pusė nieko aiškaus nelaimės, tik užpils šviežiai žibalo ant aklojo nacionalizmo krosnies. Karas dėl Kašmiro yra biauriausia parodija visa to, kas tik kvailiausia yra pasaulyje. Patriotinės minios Delhyje ir Karačyje verčia lyginti jas su anomis, kurios nieko negalvodamos rėkavo Berlyne ir Paryžiuje 1914 m. rugpiūčio mėn."

Tas pats „New Statesman" galvoja, kad Indijos ir Pakistano kovos dėl Kašmiro reiškia kolektyvinio saugumo subyrėjimą. Juk, kaip laikraštis sako, per paskutinįjį dešimtmetį vis labiau smuko J. Tautų autoritetas ir nesiskaitoma su jų nutarimais.

Bet ar vieni tie abu kraštai, be kitų talkos, galės ilgai kariauti? Specialistai galvoja, kad po 2-3 mėnesių jie pritrūks net šaudmenų ir turės liautis kariauti. Bet ar juos paliks vienus? Juk amerikiečių „Newsweek" rašo:

„Indijai buvo pasakyta, kad jai gali tekti turėti reikalų ne tiek su Pakistanu, kiek su komunistine Kinija, kai ji įsijungs. Grasiais žodžiais parašytoje diplomatinėje notoje Kinija pakaltino Indiją „agresijos veiksmais" ir pakartotiniais sienos pažeidinėjimais. Toks pasisakymas, aišku, buvo priminimas, kad dėl draugiškų santykių su Pakistanu Kinija gali vėl pradėti kur nors veržtis pro 1800 mylių ilgumo Kinijos-Indijos sieną. Jei Kinija net ir nuošaliai laikytųsi, tai tas didžiulis karas tarp Indijos ir Pakistano jau vis tiek kelia nerimą pasaulio sostinėse".

O jeigu iš šalies tą karą galima būtų pakurstyti, tai ar nebūtų galima jo sustabdyti?

„The Guardian" specialistai darosi išvadas, kad tasai karas vedamas tik pasienyje, o tai turėtų reikšti, kad arba trūksta gerų generolų, arba skystojo kuro. Generolų iš šalies, aišku, niekas nepatvarkys, bet skystojo kuro reikalas priklauso daugiausia nuo JAV. Dėl to „The Guardian" rašo:

„Skystojo kuro tiekimas yra toks dalykas, kurį Jungtinės Valstybės gali persvarstyti. Jeigu U Thantas grįš iš Rawalpindžio ir Delhio tuščiomis rankomis, tai Jungtinės Tautos imsis kitų priemonių, kad kariaujantieji išsiskirtų ir sustotų kovos. Jungtinės Valstybės ir Britanija jau sustabdė ginklų tiekimą ir gerai padarė. Niekas nenori pažeisti Indijos ir Pakistano pastangų susikurti šviesesnę ateitį, bet skystojo kuro tiekimo sustabdymas skaudžiai paliestų abu tuos kraštus. Tačiau geriau būtų šitaip pasielgti, negu leisti jiems kovoti, kol bus sunaikintos ginkluotosios pajėgos ir vyriausybės".

Septynios DIENOS

KINIJA GRASINA

Telkdama Tibeto ir Sikkimo pasienyje savo kariuomenę, Kinija įspėjo Indiją, kad ji per tris dienas panaikintų tos srities pasienyje visus karinius įrengimus.

Indija pasiūlė sudaryti mišrią komisiją tiems įrengimams patikrinti. O min. pirm. Šastris parlamentui pareiškė, kad Indija ten pasienyje turi pakankamai kariuomenės ir ginsis, jei Kinija puls.

Be to, Kinija pakaltino Indiją, kad ji Sinkiango srityje pažeidinėja sieną.

INDIJOS IR PAKISTANO KOVOS TEBEVYKSTA

Nuvažiavęs taikyti abiejų kovojančių šalių, J. Tautų gen. sekr. U Thantas grįžo nieko nelaimėjęs.

Kovos vyksta toliau. Indija puola Sialkoto srityje ir skelbia, kad jos daliniai sunaikino 29 pakistaniečių tankus, o Pakistanas — kad jo pajėgos sunaikino 87 indų tankus ir mūšio lauke paliko šimtus žuvusių indų.

U THANTO PLANAI

Neprikalbėjęs Indijos ir Pakistano vyriausybių sustabdyti karą, J. Tautų gen. sekr. U Thantas siūlo, kad įsikištų Saugumo Taryba ir įsakytų sudaryti paliaubas.

Jei vyriausybės tokio įsakymo nepaklausytų, tada galėtų būti pritaikytos ekonominės ir karinės sankcijos.

Tačiau jeigu Kinija pultų Indiją, tada įsikištų JAV, kurios jau svarstančios klausimą subombarduoti Kinijos atominius įrengimus, jei tik ji pradėtų pulti.

GANDAI APIE PASIKEITIMUS

Vakaruose paleisti gandai, kad Sov. Sąjungos viršūnėse turi įvykti pasikeitimų. Pirmojo partijos sekretoriaus Brežnevo vietą užimsiąs Šelepinas, buvęs komsomolo ir saugumo policijos vadas. Brežnevas nesąs pakankamai dinamiškas.

Gal ta proga būsiąs pakeistas ir min. pirm. Kosyginas, kuris esąs geras administratorius, bet nekoks politinis vadas.

VARŠUVOS PAKTO PERORGANIZAVIMAS

Varšuvos paktas yra sovietinių kraštų karinė sąjunga. Sovietinės komunistų partijos sekretorius Brežnevas savo kalboje nurodė, kad Varšuvos pakto karinė organizacija turės būti pertvarkyta ir jos veikla pagerinta.

PROTESTAS DĖL KARIŲ APMOKYMO

Sovietų Sąjunga įteikė Britanijos vyriausybei protestą dėl to, kad ji Hebriduose leido 800 V. Vokietijos karių išeiti apmokymą. Girdi, ten apmokoma, kaip elgtis su raketomis ir atominiais ginklais.

Britai atmetė tą notą.

KOMUNISTAS — J. TAUTŲ PIRMININKAS?

Gali būti, kad J. Tautų pirmininku visuotiniame susirinkime bus išrinktas buvęs Jugoslavijos užsienių reikalų ministeris Kocas Popovičius.

Tai būtų pirmas J. Tautų pirmininkas komunistas.

KINIJOS PAJĖGOS

Kai Kinija pradėjo grasinti Indijai, tai nurodoma, kokią ji iš viso turi karinę galią.

Neskaitant specialių dalinių, jos armijoje yra 2.250.000 karių. Bet iš visų 115 divizijų tik 4 yra šarvuočių ir 2 aviacijos. Trūksta transporto priemonių, senamadis radaras, primityvios elektroninės priemonės.

Jos laivynas turi ir 28 povandeninius laivus, daugiausia naudojamas pakrančių sargyboms, aviacijos pagrindą sudaro senesnio tipo sovietiniai Mig kovos lėktuvai ir Iljušino tipo bombonešiai.

Kalnų kovoms Indija turi jau 1962 m. kelias išbandytas divizijas.

ULTIMATUMO LAIKAS ATIDĖTAS

Praėjus nustatytam ultimatume 3 dienų laikui, Kinija davė Indijai dar 3 dienas pašalinti iš Tibeto-Sikkimo pasienio karinius įrengimus.

Sov. Sąjungos min. pirm. Kosyginas pasiūlė Indijos ir Pakistano vadams atvykti tartis į sovietinę žemę dėl paliaubų.

LIETUVOS DELEGACIJA PAVERGTŲJŲ SEIME

Rugsėjo 21 New Yorke prasideda Pavergtųjų Europos Tautų Seimo 12-ji sesija, kurios parengiamieji darbai jau vyksta.

Lietuvos delegaciją šiai sesijai sudaro: J. Audėnas, V. Banaitis, K. Bielinis, M. Brakas, J. Brazaitis, K. Čeginskas, P. Karvelis, J. Lanskoronskis, J. Miklovas, B. Nemickas, V. Rastenis, V. Sidzikauskas, E. Turauskas, P. Vainauskas, V. Vaitiekūnas ir J. Vilčinskas.

Delegacijos pirmininku perrinktas Vliko ir LLK pirmininkas V. Sidzikauskas, sekretorium išrinktas dr. K. Čeginskas. Lietuvos atstovu Generaliniame Komitete numatytas V. Sidzikauskas, jo pavaduotoju — J. Audėnas. Lietuvos delegacijos atstovais komisijose numatyti: politinėje J. Audėnas, pavaduotojas dr. B. Nemickas; ekonominėje — P. Vainauskas, pavad. J. Audėnas; kultūros — dr. K. Čeginskas, jo pavad. V. Vaitiekūnas.

ELTA

PASAULIO LIETUVIŲ JAUNIMO KONGRESAS UŽ 10 MĖNESIŲ

Paruošiamieji darbai, pradėti prieš metus Tabor Farmoje pas PLB Valdybos Pirmininką Juozą J. Bachuną, šiuo metu jau yra vedami PLJK Komiteto Prezidiumo. Prezidiumo pirmininkas Algis Zaparackas buvo sušaukęs I-jį posėdį rugpiūčio 22 d. Čikagoje. Posėdyje dalyvavo Gabrielius Gedvila, Vaclovas Kleiza, Rimas Staniūnas, Eugenijus Vilkas ir sekretorė Zita Acalinaitė, kuri pakeitė į Europą išvykusią Gražiną Musteikytę.

Daugelio Kongreso programos dalių pasisekimas priklausys nuo akademinio jaunimo entuziazmo. Todėl prezidiumo nariai vyko į visas praeitą savaitgalį buvusias akademinio jaunimo stovyklas — Neo-Lituanų, Studentų Ateitininkų ir Akademikų Skautų. Pirmininkas A. Zaparackas buvo nuvykęs ir į Rajoninę Skautų stovyklą prie Worchester, Mass. Visur būta didelio susidomėjimo Kongreso idėjomis ir programa.

Vienas svarbiausių Kongreso tikslų — sutraukti lietuvių jaunimo iš Europos, Pietų Amerikos ir Australijos — priklausys nuo pasisekimo sukelti tam tikslui kuo daugiau lėšų. PLJK Finansų Komisijos Pirmininkas Pranas Razgaitis, PLB Vicepirmininkas Stasys Barzdukas, PLB Vicepirmininkas informacijai ir jaunimui Vytautas Kamantas rugsėjo 1 d. posėdžiavo su į Clevelandą tuo tikslu atvykusiu Eugeniju Vilku. Artimu laiku bus kreipiamasi į visus lietuvius su prašymu paremti PLJK darbus.

PLJK Informacija

„VARLĖS ŠERMENYS" ANGLIŠKAI

Antano Tulio novelė „Varlės šermenys" išspausdinta JAV leidžiamame „Short Story International" vasaros numeryje.

Novelę vertė Danguolė Sealey.

„Short Story International" buvo pradėtas leisti 1963 m. pabaigoje. Jame spausdinamos įvairių tautų rašytojų novelės anglų kalba, ir jis išeina kas mėnuo po naują numerį.

Kartu su Ant. Tulio novele (ji eina ketvirtąja) išspausdinti dar darbai dviejų amerikiečių, australo, lenko, naujazelandie čio, prancūzo, meksikiečio, anglo, čeko, iraniečio, kanadiečio ir turko.

Kiečiausias kukurūzinės praeities kritikas

Rašytojas Vyt. Petkevičius anąkart „Per galės" žurnale smarkiai puolė ligi šiol žemės ūkį tvarkiusius politikus ir jų pataikūnus. Dabar jis su panašia tema persimetė į „Literatūrą ir meną".

Pasirodo, jis kažkada gražiai parašė apie vieno ūkio direktorių. O kai dabar susitiko jį, tai paaiškėjo, kad direktorius ir nervų nebetekęs ir prokuratūros neatsigina. Jis, sako, ne vagis. Jam sveikatą suardė ir prokuratūrą ant jo užsiundė visi įsakai dėl kukurūzų ir kitokios nesąmonės iš viršaus. Tačiau ar dabar kas nors pasikeitė?

Nebebus kukurūzų, bet vis tiek kas nors iš aukštumės diriguos, įsakinės, reikalaus visokių nesąmonių, kaip ir iki šiol. Netikime, kad įvyktų koks nors žemės ūkio stebuklas.

PRIVERČIAMOJO DARBO STOVYKLOS LIETUVOJE

(E) Londono lenkų savaitraščio „Wiadomosci" mėnesiniame priede „Na Antenie" (rugp. 29 d. laidoje) paskelbta apie Lietuvoje veikiančias kelias priverčiamojo darbo stovyklas. Esą, dar ir šiandien Lietuvoje MVD priežiūroje veikia tokios stovyklos: Kupiškyje — čia dirba daug lenkų, 1955 m. išvežtų iš Pinsko, Luniniec ir kt. vietovių, kuriose pradėti organizuoti karinio pobūdžio įrengimai; Kudligoj, netoli Latvijos sienos; apie ją neturima tikslesnių žinių: žinoma tik tiek, kad šioje stovykloje taip pat esama lenkų, 1947 m. vežtų iš Vologdos į Lenkiją ir kažin kodėl pakeliui sulaikytų; Darbėnuose-Palangoje, 15 km nuo Baltijos jūros; čia dirba 1.500 asmenų, daugiausia rusų; nežinoma, kokie darbai toje stovykloje vykdomi.

Nurodyta dar, kad 20 km nuo Daugpilio, Latvijoje, stovykloje dirba 2.800 žmonių — tai daugiausia vengrai, rumunai ir albanai, anksčiau buvę išvežti į Sovietijos gilumą. Jie dirba melioravimo darbuose, kai kurie lentpiūvėse, cemento ir kt. įmonėse. Visų stovyklų įnamių tautybių mišrainė liudija sovietinę gyventojų perkilnojimo politiką: žmonės patenka į stovyklas, kurios kuriamos visoje Sovietams priklausančioje ar jų pagrobtoje teritorijoje.

— Vienoje, Austrijoje, už šnipinėjimą R. Vokietijai po 2 metus kalėjimo nuteisti 2 Rytų vokiečiai ir 2 austrai.

— Egipto prez. Nasseras pats asmeniškai suteikė politinį prieglobstį vokiečiui Helmutui Crameriui, kuris V. Vokietijoje paieškomas, nes spausdino ir platino nacinę literatūrą; dalį savo tos literatūros jis atsigabeno į Egiptą ir čia gavo leidimą toliau tokius leidinius spausdinti.

Susitikimai Australijoje

A. KRAUSAS

(Australiečio lietuvio akimis žiūrint)

PLB PIRMININKO J. J. BAČIŪNO ĮNAŠAS AUSTRALIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖN

Pirmaisiais metais atvykę iš Vokietijos lietuviai turėjo atlikti Australijoje darbo sutartis, ir įsikūrimo rūpesčiai jungė visus kruvon. Lietuvis lietuvį sutikdavo kaip brolį ir vienas kitam padėjo, rėmė. Tarpusavio santykiai buvo geri, ir nebuvo jaučiamas pasaulėžiūrinis skirstymasis. Bet šis pradžioje pasireiškęs vieningumas neilgai tesitęsė. Įsisteigus ALB apylinkėms ir pradėjus joms veikti, apie 1952 m. prasidėjo nesutarimai tarp ALB apylinkių bei mokyklų vedėjų su kai kuriais dvasiškiais bei katalikų organizacijų veikėjais. Tai buvo labai ryšku Melbourne, o vėliau persimetė ir į Adelaidę bei kitas vietoves. Vieningumas silpnėjo, nesantaika, kivirčai plėtėsi, pasiekdami savo viršūnę, kai AL Katalikų Federacija ir Kunigų Sekretoriatas paskelbė spaudoje savo pareiškimus, kuriais atsiribojama nuo Bendruomenės.

J. J. Bačiūnas su ponia, atvykęs pirmą kartą Australijon, lankėsi Sydnėjuje, Canberroje, Melbourne, Geelonge ir Adelaidėje, kai mes čia, visų pamiršti, nesutarimų ir kivirčų varginami, įsisiūbavusias kovas išgyvenome ir brolis brolio lietuvio nebenorėjome pažinti.

J. J. Bačiūnas lankėsi pas visus, nedarydamas jokio skirtumo, susipažino su Australijos lietuvių gyvenimu, organizacijomis, lituanistinėmis mokyklomis, kur tik buvo kviečiamas ir laukiamas. Atsivežęs filmų, vaizduojančių Amerikos lietuvių gyvenimą, rodė jas salėse, rodė jas net ir pavieniams ligoniams tautiečiams. Paguodė sergančius ir nelaimėn patekusius, sužadino viltingumą, parėmė moraliai ir materialiai reikalinguosius, žodžiu, kaip gilus krikščionis, nušluostė nevienam ašaras, gyvenimo sunkumų išspaustas. Važinėdamas po Australijos lietuvių kolonijas su paskaitomis ir pranešimais, supažindino su lietuvių gyvenimu kituose kraštuose, suartindamas su broliais, išblaškytais po viso pasaulio kampus. Perduodamas iš giminių ir pažįstamų linkėjimus, ministerio Balučio ir Amerikos lietuvių sveikinimus, surišo mus tampresniais ryšiais ir sužadino jausmą, kad esame nevieni ir užmiršti tolimiausiame ir nuošaliausiame kontinente, tarpusavio ginčų ir nesutarimų baloje paskendę.

J. J. Bačiūnas yra pirmasis iš užjūrio veikėjų, aplankęs mus ir visa širdimi pamilęs tautiečius, nuošaliame kontinente gyvenančius. Jis, lyg tikrasis širdies ambasadorius, sužadino ir nurodė kelius į vieningumą ir bendrą visų lietuvių kelią. Adelaidėje gautas iš jo sutikimas įsteigti jo vardo biblioteką Lietuvių S-gos namuose. Grįžęs Amerikon, jis suorganizavo Širdies Fondą ir sutelkė iš brolių amerikiečių nemažą sumą lėšų Adelaidės Lietuvių S-gos namams praplėsti ir užbaigti.

Keliems metams praslinkus, 1962 m. Bačiūnai antru kartu atvyksta į Australiją ir dalyvauja ALB Tarybos atstovų suvažiavime, skaito jame įdomią paskaitą, išrenkamas Australijos lietuvių bendruomenės PLB Seimo nariu atstovauti mums to seimo sesijoje Kanadoje. J. J. Bačiūnas dalyvauja ir Meno Dienose, įteikia Sporto Šventėje pasižymėjusiems sportininkams savo gražią dovaną — taurę, apdovanoja jaunųjų talentų koncerto dalyvius ir tuo paskatina mūsų jaunimą dalyvauti kultūrinėje veikloje ir ugdyti talentus. Po ALB suvažiavimo ir Meno Dienų Adelaidėje, atidaręs asmeniškai savo vardo biblioteką, pasileidžia kelionėn po Australijos lietuvių kolonijas su pranešimais ir įdomiom filmom iš Lietuvos krepšininkų gyvenimo bei juostom iš lietuvių klasikinės muzikos. Šį kartą praplėtė dar savo kelionių ir lankymosi maršrutą: aplankęs Adelaidę, Melbourną, Geelongą, Canberrą, Sydnėjų, užsuko dar į Newcastlį ir Brisbanę. Visur buvo gražiai sutiktas ir laukiamas, visose apylinkėse sustiprino viltį į laisvės rytojų ir mūsų tautos prisikėlimą bei lietuviškumo išlaikymą. Bačiūnų lankymąsi plačiai paminėjo ir aprašė Adelaidės, Geelongo ir Newcastlio australų spauda. Newcastlyje pagerbė ir šiltai priėmė pats miesto burmistras.

Bačiūnams pagerbti atsilankymo proga buvo suruošti koncertai, įvairūs pasirodymai su platesne ar siauresne programa pagal vietos sąlygas. Smagu pabrėžti, kad ir lituanistinės mokyklos bei kitos jaunimo organizacijos nepasiliko nuošaliai, dalyvaudamos pasirodymuose. Ne vien viešuose priėmimuose buvo Bačiūnai entuziastingai sutinkami, bet ir mažesniuose, siauresniuose šeimų rateliuose. Visur garbingi svečiai sukėlė nepaprastą nuostabą savo žymiu nuoširdumu, paprastumu bei įsijautimu į mūsų gyvenimą. Stebėjomės ir stebimės Bačiūnų dosnumu. Paprastai turtingi žmonės yra dažniausiai šykštūs ir tik skatikus teskiria šalpai ar kultūrinėms apraiškoms paremti. Bačiūnas ne tik kad gausiai ir plačiai atveria piniginę aukščiau minėtiems reikalams, bet moka ir sugeba suorganizuoti plačiu mastu paramą kultūrinei ir visuomeninei veiklai paremti.

Kaip melbourniškis, galiu kiek plačiau paryškinti jo lankymąsi Melbourne. Didelį įspūdį man padarė, kad Bačiūnas aplankė sergantį Melbourno ligoninėje buv. Lietuvos pasiuntinybės Charbine sekretorių V. Navicką, ištrūkusį iš komunistų valdomo krašto ir patekusį ligoninėn. Bačiūnas jį aplankė, paguodė ir stambesne suma sušelpė. Lankėsi ir namuose lituanistinės mokyklos mokytojos K. Normantienės, kur sergančią sunkia vėžio liga paguodė ir suramino. Kiek krikščioniškos meilės parodyta! Naujai įsisteigusiam Monash Universitetui Melbourne padovanojo nemažą rinkinį knygų apie Lietuvą anglų kalba. Nenuostabu, kad į Bačiūnų išleistuves susirinko didelis būrys choristų, organizacijų atstovų, intelektualų ir jį pamilusių tautiečių.

O ir grįžęs namo, Amerikon, nepamiršta ir vis atsiunčia vertingų ir retų leidinių: J. J. Bačiūno vardo Bibliotekai Adelaidėje, ALB Krašto Valdybos Lituanistinei Bibliotekai Melbourne. PLB Pirmininko tarpininkavimu, pavyzdiniais lituanistiniais vadovėliais aprūpintos ir visos savaitgalio mokyklos. Jų vedėjai su jais susipažinę gali užsisakyti ir aprūpinti naujausiais ir gerai paruoštais vadovėliais savo mokinius.

Troškimas sustiprinti mūsų jaunimo dvasią ir palaikyti lietuviškumą priaugančioje kartoje, talkininkauja atsiųsti lietuvius krepšininkus į Australiją. Visiems broliams amerikiečiams pritariant ir remiant, susilaukiame garsiosios Lietuvių Krepšininkų rinktinės Australijoje, kuri, skindama pergalės ir laimėjimo vainikus, taip sujaudino ir sustiprino ne vien tik lietuviškąjį jaunimą, bet uždegė pasididžiavimo liepsna ir senimą, suvedė visus lietuvius į sporto sales, net ir tuos, kurie jau niekur lietuviškame gyvenime nebesirodė ir nuo savo tautos jau bandė visai nutolti.

Štai pakviečiama mūsų solistė Genė Vasiliauskienė į Ameriką ir suruošiami jos dainavimo koncertai įvairiose Amerikos ir Kanados vietovėse. Pradedame ir kultūriškai bendrauti su Amerikos lietuviais. Tai vis didelis Bačiūno nuopelnas. Jis, nesigailėdamas sveikatos, pristato mūsų solistę Amerikos lietuviams. Santaros — Šviesos Federacija suruošia Australijos lietuvių dailininkų grafikos darbų parodą Čikagoje. PLB Pirmininkas J. Bačiūnas ją atidaro ir pristato Amerikos bendruomenei.

Išrinktas PLB Pirmininku, Bačiūnas nepamiršta Australijos lietuvių: siunčia pluoštais prof. Thurstono savo lėšomis atspausdintus lapelius apie lietuvių kalbos kilmę ir jos garbingą vietą kitų kalbų tarpe, sukeldamas pasididžiavimą tautiečių, o ypač jaunimo tarpe, siunčia siuntinius labai reikalingų knygų, k.a. „Mūsų Šokiai", „Lėk, Sakalėli" ir kt. į įvairias vietoves, tuo prisidėdamas prie tautinių šokių kultūros pagyvinimo bei aukštesnio lygio. Atsižvelgiant į jo nepaprastą meilę Australijos lietuviams ir prisirišimą prie jų, nenuostabu, kad mes dabartinį PLB Pirmininką J. Bačiūną vadiname čia, Australijoje, savo tėvu, širdies ambasadorium, kuris ir už jūrių marių gyvendamas mūsų niekuomet nepamiršta, įvairiu būdu remia ir žadina mūsų lietuviškumą nuošaliausiame pasaulio kontinente.

Negalėdamas dėl negalavimų 1964 m. į Meno Dienas atvykti į Melbourną, nepamiršo mūsų, pasveikino suskridusius iš visos Australijos ir, mylėdamas ypač mūsų jaunimą, jo nepamiršo. Jaunųjų Talentų koncerto dalyviams paskyrė dovanų po labai vertingą leidinį — lietuviškų dainų rinkinėlį „Lėk Sakalėli".

Paskutiniojo ALB suvažiavimo metu pasirašyti tarp Kunigų Sekretoriato ir Bendruomenės bendradarbiavimo sutarimai teigiamai paveikė mūsų gyvenimą. PLB Pirm. Bačiūno puoselėtam VLIKo apsijungimui įvykus, nurimo didieji kivirčai per spaudą ir pačiame Australijos lietuvių gyvenime. Nemaža čia prisidėjo J. Bačiūnas ir buvęs ALB Krašto Valdybos pirm. inž. I. Jonaitis. Džiugu, kad ir naujasis ALB Krašto Valdybos pirm. S. Narušis eina vienybės kelių. Iš lengva, reikia tikėtis, ir pats vieningumas mūsų tarpe sustiprės ir tuo apsaugos ir sumažins plyšį tarp jaunosios ir senosios kartos. Juk peštynėmis ir nesugyvenimais atbaidome jaunimą ir nusikaltame ateičiai. Bačiūno sumanytuoju susaukti Jaunimo Kongresu ateinančiais metais Amerikoje susidomėjimas čia, Australijoje, yra didelis, ir jau smarkiai ruošiamasi į jį pasiųsti Australijos jaunimo atstovus.

Šiandien PLB Pirmininko dėka mes jaučiamės Australijoje nebevieniši ir sujungti su Pasaulio Lietuvių Bendruomene tampriais ryšiais. Po Bačiūnų lankymosi atvyko pas mus ir vysk. Brizgys, o šiais metais su misijomis ir tėvas Borevičius iš Čikagos, kuris apie pusę metų išgyveno Australijoje ir aplankė ir sustiprino tautiečius tiek religiškai, tiek tautiškai. Didelė garbė ir padėka PLB Pirmininkui, kaip Kolumbui, mus čia suradusiu nuošaliame kontinente, tampriais ryšiais įjungusiam mus į PLB šeimą!

„Palaiminti, kurie persekiojami dėl teisybės, nes jų dangaus karalystė. Palaiminti, kai jums piktžodžiauja ir persekioja jus ir meluodami sako visa pikta prieš jus dėl manęs" (Mat. 5.11).

Kas tuos Šv. Rašto žodžius, kurie buvo anuomet pasakyti ir iš kurių Dievo dvasia kalba, dažnai skaito ir juos nuoširdžiai apmąsto, to gyvenimas tampa daug laimingesnis. Jeigu visi žmonės juos girdėtų ir jais sektų, seniai būtų „žemės veidas atnaujintas". Jis spindėtų teisingumu, meile ir laime, o neskęstų, kaip iki šiol, ašarose ir kančioje.

Daugelis žmonių šį žemės gyvenimą patys sau ir kitiems paverčia kančia. Jie užgesina artimo meilės ugnį, kurią Kristus uždegė ir nori, kad ji kūrentųsi žmonių didesnei gerovei ir laimei. Tie žmonės nusisuka nuo Kristaus, nuo Jo tikrosios, meile paremtos religijos ir kuria savo atskirą. Jie kuria ją iš Nietzsche'ės atgyvenusių posakių, Goethe'ės atskirų citatų, prijungia dar Budos, Konfucijaus ar Yogų pamokymus, prie to dar prideda porą patinkančių filosofinių frazių ir turi jau savo „religiją", kuri tampa beviltišku nihilizmu. Jame pats naujosios „religijos" kūrėjas dvasiškai užtrokšta ir nei savęs, nei žmogaus, nei pasaulio neišgelbsti, o tik paskandina dar didesniame beviltiškume.

Taigi ne krikščionybė susilpnėjo, kad žemės ir žmogaus veidas ašarotas, bet pats žmogus, užpūtęs tikrosios religijos meilės liepsnelę.

O reiktų tik vieno: ne religijos pakaitalų žmonijai išgelbėti ieškoti, bet su tikru nuoširdumu sekti Kristaus mokymus, kad žemės gyvenimas pakistų. Atleisti ir melstis. „Mylėkite savo neprietelius, gera darykite tiems, kurie jūsų nekenčia, ir melskitės už persekiojančius ir šmeižiančius jus, kad būtumėte vaikai jūsų Tėvo, esančio danguje..." (Mat. 5,44...). Melskitės už tuos, kurie jus persekioja.

Šventasis Tomas Morus, karaliaus kancleris, dėl savo ištikimybės Bažnyčiai ir savo sąžinei buvo pasmerktas mirti. Su didele dvasine ramybe jis išklausė sprendimo ir pridėjo, kad vis dėlto jis karaliaus moterystės nepripažįsta esant teisėta. Kai teisėjai prieš bausmės įvykdymą paklausė jį, ar norįs pasakyti paskutinį žodį, jis sakė: noriu pasakyti tik štai ką, šventojo kankinio Stepono mirčiai pritarė apaštalas Povilas, nes jis saugojo drabužius tų, kurie Steponą akmenimis užmušė. Šiandie gi jie abu kaip šventieji danguje amžinoje draugystėje sujungti. Tikiu ir aš ir dėl to nuolat melsiuosi, kad jūs, mano teisėjai, ir aš džiaugsmingai susitiktume amžinoje laimėje danguje. Dievas tesaugoja jus, kaip ir mano karalių, ir teduoda jam apšvietimo malonių.

Jis giliai suprato Kristaus žodžių prasmę — melstis už savo priešus, todėl jis šiandie stovi altorių garbėje.

k. v. k.

LIETUVIŠKOS PAMALDOS

ROCHDALE — rugsėjo 26 d., 12 val.
STOKE - on TRENT — rugsėjo 26 d., 12 val., Tunstall.
NOTTINGHAM — rugsėjo 26 d., 12 val., 16 Hound Rd., West Bridgford.

JONAS AVYŽIUS

Kaimas kryžkelėje

ROMANAS

(42)

VI

Arvydas nusimetė purvinus batus, tokį pat švarką, persirengė ir, įsistojęs į skudurines, Ievos siūtas šliures, nuėjo į savo kambarį. Kiekvieną vakarą grįžta nusivaręs kaip senas kuinas, bet šiandien virš jėgų. Išvažiavo į brigadas motociklu, susigundęs gražiu oru, o keliai!.. Sunku pasakyti, kuris kurį daugiau tempė — jis motociklą, ar motociklas jį.

Norėjo griūti ant sofos, paskaityti, kol Ieva grįš iš veršidės ir paruoš vakarienę, bet turėjo neatidėliotino darbo: kartą per savaitę jis sėsdavo prie rašomojo stalo tvarkyti savo užrašų, kurių nemaža susikaupdavo kišeninėje knygelėje įvairių pastabų pavidalu.

Arvydas išsitraukė iš stalčiaus storą sąsiuvinį kietais viršeliais, atvertė tuščią puslapį ir, užrašęs datą, susimąstė. Reikėjo duoti skyreliui pavadinimą, kuris apibūdintų šios savaitės pastabas. Jis pasklaidė knygutę, pagalvojo truputį ir parašė — K e l i a i k e l e l i a i... „Reikėtų šia tema parašyti straipsniuką rajono laikraščiui. Juk tai ištisa problema. Verdenis teisus, sakydamas, kad, norint pakelti kolūkį, reikia pradėti nuo visko, vadinasi, ir nuo kelių. Lauko keliais mašinos pašlapus neišvažiuoja, o kur išvažiuoja, tai sunaudoja dvigubai daugiau degalų. O amortizacija, o gaištis? Tūkstančiai rublių išlaidų... Jau neskaitant, kad dėl neišvažiuojamų lauko kelių suvėluojama sėjos darbai, o šlapią rudenį gali likti ant lauko dalis derliaus. Kol negalima įeiti į dirvą, reikia organizuoti valstiečius, užtaisyti didesnes duobes, o pradžiūvus sugramdyti nuolatinius lauko kelius, nužvyruoti ir, kur reikia, iškasti griovius".

Arvydas padėjo plunksnakotį ir, valandėlę sustingęs kėdėje, žiūrėjo pro langą. Jį apėmė nesuprantamas abuojumas, pereinąs į nepasitenkinimą savimi, nors tam nebuvo jokios matomos priežasties. Paskutiniu metu jis vis dažniau pergyvendavo savotišką dvasinį sustingimą. Staiga jam pasirodydavo, kad visa, ką yra padaręs, ne tai, kas turėtų būti; jis eina visiškai ne ta kryptimi; yra daug trumpesnis, tikresnis kelias į tikslą, tačiau kurio jis nežino ir apgaudinėja žmones, vedžiodamas juos šunkeliais. „Aš esu toks, kaip apie save galvoju ir kokį mane įsivaizduoja kiti", — grauždavo jį mintis. Jis jautė kažkokią neatspėtą paslaptį, kurioje glūdėjo jo pirmykštė jėga ir moralinė teisė stovėti aukščiau už kitus. Bet jis negalėjo įminti tos paslapties. Tokiomis dvasinės krizės valandomis jis pasijusdavo kaip mokytojas, žiauriai sugėdintas savo mokinių akivaizdoje: užrašė ant lentos uždavinio sąlygą, tačiau nemoka paaiškinti, kaip jį išspręsti.

„Visa tai niekai," — pamanė, permetęs atbukusiu žvilgsniu įrašą. Buvo beimąs plunksnakotį, norėdamas perbraukti pastraipą, bet paskutinę akimirką apsigalvojo ir nuleido rankas: jis nemėgo atšaukti to, kas kartą buvo gerai apsvarstyta ir pasirodė protinga; o, be to, nors ir nebūdamas pedantas, savo užrašus stengėsi vesti švariai, tvarkingai ir susinervindavo, jei prireikdavo išbraukti ne vietoje įsibrovusį žodį. Toks jam nebūdingas smulkmeniškumas jį pykino ir duodavo progos pasityčioti iš savęs, bet jis nepajėgė nugalėti šios mažos silpnybės.

„Man reikia pailsėti... pailsėti..." Jis užvertė sąsiuvinį ir kaire ranka mechaniškai atidarė stalčių. Čia gulėjo kelios senos užrašų knygutės, laiškai ir kitas toks pat užrašų sąsiuvinis juodais kietais viršeliais. Arvydas išėmė jį ir susimąstęs ėmė sklaidyti. Tai buvo pirmas jo užrašų sąsiuvinis, kažkas panašaus į dienoraštį, kurį pradėjo vesti paskutinėje gimnazijos klasėje. Čia įrašytos pastabos dabar atrodė naivios, nemalonios, kitos net vertė rausti. Jis nemėgo to sąsiuvinio, ypač pirmosios dalies, liečiančios ankstyvesnės jaunystės laikotarpį, tačiau, užėjus „dvasinės krizės priepuoliui", tyčia imdavo skaitinėti jį ir, kaip nekeista, slogutis beregint praeidavo. Arvydas suprato, kad teigiamai veikia jį ne ta užrašų dalis, vadinama jaunystės romantika (jis buvo per jaunas gyventi ir guostis prisiminimais), o visiškai priešingai — bukos, nesubrendusios, nors ir nuoširdžios vaikėzo mintys, kurių dėka jis galėjo palyginti a n ą s u d a b a r t i n i u savimi, pamatyti pastarojo pranašumą ir milžinišką nuotolį tarp abiejų taškų.

Tam tikra prasme jis buvo nepatenkintas savo biografija, o kas liečia jos pirmąją dalį — ankstyvąją jaunystę, — kartais net pajusdavo gėdą, prisiminęs atskirus epizodus. Arvydas žinojo — dėl to niekas nekaltas (netgi perdėtas tėvo atsargumas), bet negalėjo susitaikyti su mintimi, kad tuo metu, kai žmonija stovėjo ant pražūties slenksčio, jis, pilnai neįsivaizduodamas aplink vykstančios tragedijos, ramiai sėdėjo mokyklos suole. Taip, tada jis dar nesuprato įvykių vystymosi dėsnių nei jų reikšmės. Nekentė hitlerininkų, prijautė taryboms, gailėjosi masiškai žudomų žmonių, bet nieko nedarė, o kas blogiausia — n e g a l v o j o k a nors daryti, kad pasikeistų esama padėtis. Mokslas tada jam buvo aukščiau visko. Jis dar nežinojo, kuo bus, bet buvo tikras pasieksiąs tą protingo, visokeriopai išsilavinusio žmogaus laipsnį, kurį su gilia pagarba priimta vadinti mokslininku. Jis gyveno tik sau. Keturiasdešimt penktaisiais, kai baigėsi antrasis pasaulinis karas, jam ėjo aštuoniolikti metai; jo nesusivokimą bei egoistinį uždarumą buvo galima paaiškinti daug kuo, ypač jaunu amžiumi, tačiau Arvydas negalėjo jr nenorėjo savęs pateisinti. Iki to laiko jis buvo perskaitęs krūvas įvairių filosofinių krypčių knygų; ne tam, kad susidarytų aiškią savo pasaulėžiūrą, o tiesiog iš smalsumo, skatinamas nepasotinamo žinių troškimo. Jis neteikė pirmumo nė vienam autoriui. Kiekvienu daugiau ar mažiau žavėjosi, kol skaitydavo, ir čia pat pamiršdavo, pradėjęs skaityti naują. Dabar neįmanoma prisiminti, kada įvyko lūžis. Gal būt, jokio lūžio ir nebuvo. Tikriausiai. Viskas prasidėjo nuo to, kad naujo gyvenimo srautas pamažu įtraukė jį į savo verpetą. Jis nepajuto, kaip išsinėrė iš ankšto egoistinio pasaulėlio kiauto, ėmė domėtis reiškiniais, kurie, atrodo, nieko bendra neturėjo su jo asmeniniais interesais, stengėsi suprasti tuos reiškinius; jo galvoje kasdien kildavo vis daugiau ir daugiau jaudinančių klausimų, kurie nedavė ramybės ir atkakliai reikalavo atsakymo. Atsakymą tegalėjo duoti ta filosofija, kuri išpranašavo ir įteisino naująją santvarką — marksistinė filosofija. Ir Arvydas kreipėsi į ją. Jis skaitė viską, kas tuo metu buvo prieinama; daug ko nesuprato, kai kas jam pasirodė prieštaringa, nepateisinta gyvenime, tačiau, nežiūrint visa to, jis buvo apstulbintas; apstulbintas šios filosofijos didingumo, genialumo, o kartu paprastumo. Jį pavergė kilnus, savęs atsižadantis pasiaukojimo genijus — žmogus, nusimetęs fizinės ir dvasinės vergovės pančius, žmogus — dievas, žmogus — pilnateisis savo sukurtų vertybių šeimininkas, žmogus — ne savanaudis, visus savo triūso vaisius atiduodąs visiems ir todėl ramia sąžine galįs priimti tai, ko jam reikia iš kitų. Kai Arvydas pagaliau suprato priklausąs to naujo, dar tik gemančio žmogaus visuomenei, kuriai pasaulyje nėra lygios nei perspektyvomis, nei užsibrėžto tikslo didumu, jis pajuto džiaugsmingą pasididžiavimą savimi, o kartu atsakomybę ir būtinumą pateisinti savo užimamą vietą toje visuomenėje.

Tada pirmojo užrašų sąsiuvinio gale atsirado tokia pastaba:

„Gaidaras, būdamas šešiolikos metų, vadovavo vienam Raudonosios Armijos batalionui ir ginklu gynė savo įsitikinimus. Šimtai paauglių žuvo už tiesą, kurią nežiūrint savo trumpo gyvenimo, buvo suspėję pažinti. Aš pradėjau pažinti tiesą tik dvidešimties metų. Keli metai vėjais praleistos jaunystės..."

Toliau sekė kelios eilutės, liečiančios tėvą. Vėliau Arvydas užtepė tas eilutes rašalu, bet iš savo sąmonės vis dėlto negalėjo jų ištrinti. Ne, jis nekaltino tėvo; o jeigu kartais, priklausomai nuo nuotaikos, nejučiomis prisimindavo jį be tinkamos pagarbos, tai beregint sutramdydavo šį jausmą. Jo tėvas buvo vienas iš milijonų pilkų asmenybių, kurios, būdamos nepakankamai apsišvietusios, protingos, nepakankamai sąmoningos, visgi turėjo pakankamai sąmoningumo ir drąsos mirti pakelta galva už tai, ką laikė teisingu reikalu. Didesnę savo amžiaus dalį jis pragyveno, dirbdamas iešmininku nedidelėje geležinkelio sto telėje. Vokiečiai sušaudė jį po vienos diversijos geležinkelyje, kurioje jis nedalyvavo, tačiau apie kurią žinojo ir, išduodamas draugus, galėjo išgelbėti savo gyvybę. Jis žuvo ne kaip kovotojas už politinius įsitikinimus, o kaip pašalinis doras žmogus, pasirinkęs verčiau kulką, negu niekšybę. Tik daug vėliau Arvydas suprato, kad tas žmogus negalėjo jam duoti to, ko, gal būt, pats neturėjo, ir kiekvieną kartą, pervertindamas savo ankstyvesnius jausmus tėvui, jis susigėsdavo, o sykį, pagautas atgailaujančio įkarščio, įrašė savo sąsiuvinyje: „Jo nelaimė, kad žuvo, nepadaręs nieko tokio, dėl ko vertėjo žūti. Bet jis nenusilenkė išdavystei ir iki galo liko ištikimas žmogaus pareigai. Atlikti pareigą... O gal čia ir yra svarbiausia mūsų pašaukimo dalis? Gal būt, jei kiekvienas atliktų savo pareigą, mes priskaičiuotume mažiau žygdarbių ir atskirų didvyrių, tačiau būtume žymiai arčiau tikslo."

Prieš Arvydo akis dažnai iškildavo mažas sausas žmogelis geraširdiška veido išraiška. Arvydas nebeprisiminė nė vieno jo pasakyto žodžio, tačiau sąmonėje visam laikui įstrigo jo romus, truputį nedrąsus žvilgsnis, nepaprastas savo žmogišku paprastumu, apie save negalvojančio žmogaus žvilgsnis, kuriame atsispindėjo vergiškas atsidavimas savo šeimai ir drovi meilė žmonėms. Tame žvilgsnyje Arvydas įžiūrėdavo čia bailumą, čia būkštų nepasitikėjimą savimi („Ne, aš neturiu teisės rizikuoti šeima!"), čia gėdą dėl savo bejėgiškumo, bet visi tie sielos atspindžiai išnykdavo, užlieti akinančio šviesos srauto — meilės žmonėms. Ir tada Arvydą apimdavo nenusakomai didingas jausmas (jį tik dalinai galima išreikšti žodžiais „noras atsižadėti savęs dėl kitų"), kuriam atslūgus kiekvieną kartą sieloje likdavo kažkas naujo, gaivaus, džiuginančio.

(Bus daugiau)

Nepriklausomybės sutemos

(35)

ALEKSANDRAS MERKELIS

Gera ekonomikai reikalinga gera vidaus tvarka, įstatymų nustatyta. Krašto vadovybės pareiga ją saugoti, o piliečių priedermė jos visur laikytis. Kitaip ir būti negali. Kaip valdžiai spręsti ir vykdyti didžiuosius uždavinius, apie kuriuos esame kalbėję, jei aplinkui būtų neramu? Kaip būtų įmanomas našus darbas, jeigu jis šen ar ten, šiaip ar taip būtų kieno trukdomas? Be to, reikia atsiminti, jog kiekvienas mūsų vidaus nerimas kenktų Lietuvos byiai ir užsieniuose. Taigi būkime tvarkingi ir stiprūs namie, kaip buvę, tai turėsime daugiau pagarbos ir daugiau svorio svečiuose. Kaip kitur, taip ir pas mus šiuo metu yra apsčiai visokių svetimų gaivalų, godžiai sekančių mūsų gyvenimo santykius. Vieni tatai daro iš įdomumo, kiti iš blogos valios, kad, išmeškerioję mūsų silpnumus, galėtų apie juos pranešti svetur ir nuteikti kitus kraštus mūsų nenaudai. Tokios žinios yra žalingos mūsų tautai. Dėl to kalbant ką ar darant, reikia būti atsargiems, kad jai kuo blogai nepatarnautume. Mes tikimės, kad mūsų visuomenė, turėjusi daug patyrimo, bus kaip buvusi ir šiuo atžvilgiu santūri ir atsargi, kad bus jautri savo tautos garbei.

Kai apsiniaukusioje politikos padangėje žaibuoja ir graudžia, kai gyvenimo rytojus darosi vis netikresnis, tautos spiečiasi glaudžiau, ieškodamos savybėje vienybės. Kas ji yra ir kokie jos pamatai? Šį klausimą svarsto ir mūsų spauda ir visaip jį atsako. Kadangi krašto vadovybei ne tiek teorija, kiek praktika rūpi, tai ji vykdo vienybės idėją, kur tik randa galima, kitą kartą suderindama, rodos, nesuderinamus dalykus. Ir valstybės aparatan ir aukštoms vadovavimo pareigoms ima išmaningus žmones, nevengdama nei skirtingų politinių srovių, nei skirtingų pažiūrų, jei tik jie sutinka dirbti apsiimtą darbą. Juk valstybės byla valdžios programoje susidaro iš bendrų ir realių, tariant, tikrų tautos gyvenimo reikalų. Kas juos atjaučia, tas ir dedasi talkon. Vadinas, reali tautos vienybė pasireiškia ne srovių vienybe, kuri teoriškai nėra galima, o srovinių ir nesrovinių žmonių dalyvavime sutartiniame darbe. Tokiu atveju jie pakyla aukščiau savo srovių, nors su jomis ir nepasimeta.

Šitokia vienybė dabar mums ypačiai pravartu. Ji artina žmones, dildo perdėtus jų skirtumus, pratina visus draugiškai sugyventi, ieškoti kas bendra ir vengti kas skirtinga. Taip iš vieno dirbant, geriau aiškėja, jog tie skirtai yra antraeiliai dalykai ir gal mažmožiai, kuriuose skendėti šiandien būtų didelė skriauda tėvynei. Kaip visur, taip ir čia reikalinga gera valia, kuri turi reikštis viršum ir apačioje, aukštumose ir žemumose. Taigi realioji vienybė turi būti ir nuoširdi. Ji turi vyrauti valstybės aparate, organizuotoje ir neorganizuotoje visuomenėje viešame ir privačiame gyvenime, — visur, nes tik taip yra galima vieninga Lietuva, atspari visokiems pavojams.

Čia ypatingai svarbų vaidmenį vaidina mūsų spauda. Tegu ir ji išjudina savyje gerą valią, tegu skelbia drąsiau, kas naudinga mūsų kraštui, ir susivaldo ten, kur būtų jam kenksminga. Nuo jos daug priklauso žmonių telkimas vieningon draugėn, ruošimas jiems doros nuotaikos. Jei kada, tai dabar reikia labai domėtis vyriausybės darbais ir sekti jos nurodymais. Mes neturime karo, bet jis tarytum yra ir pas mus. Tokiu atveju neišvengiama visur beveik karinė drausmė ir griežtas susikiausymas.

ŽYGIS Į VILNIŲ

Vilniaus grąžinimas Lietuvai, sukėlęs spontanišką džiaugsmą visuomenėje, nustelbė baimę, kad Sovietų Sąjunga gali nesilaikyti pasirašytos sutarties ir Lietuvą okupuoti: juk raudonosios armijos įgulų įvedimas yra ne kas kitas, kaip maskuotos okupacijos pradžia. Vilniaus grąžinimas buvo įvykęs faktas, įsikūnijusi lietuvių tautos didžioji svajonė, o ar Sovietų Sąjunga pasirašytosios sutarties laikysis ar ne, to niekas nežinojo, ir apie tai tik buvo galima vienaip ar antraip spėlioti. Tad ir vyriausybė nereiškė savo entuziazmo, o stengėsi stropiai ir apdairiai spręsti su Vilniaus grąžinimu Lietuvai iškilusias naujas problemas.

Viena iš pačių svarbiausių ir pagrindinių problemų buvo darnus Vilniaus ir jo srities įjungimas į Lietuvos valstybę. Tam reikalui respublikos prezidentas A. Smetona spalio 11 d. Seimo narį A. Merkį paskyrė Vyriausybės įgaliotiniu Vilniaus miestui ir sričiai. Jo pareigos buvo nustatytos vėliau priimtame įstatyme.

Spalio 27 d. Seime buvo svarstomi ir priimti Vilniaus miesto ir jo srities tvarkymo įvedamasis įstatymas ir Vilniaus miesto ir jo srities vyriausybės įgaliotinio įstatymas. Abu šie įstatymai buvo laikini, o vyriausybės įgaliotinio laikas labai ribotas, ir jį nustato Ministrų Taryba. Tame pat Seimo posėdyje vidaus reikalų ministras ats. brig. gen. K. Skučas išsamiai nušvietė numatytą Vilniaus krašto administracinį sutvarkymą. 1931 m. duomenimis, Lietuva atgavo 6.739 kvadratinius kilometrus teritorijos su 429.212 gyventojų. Iš tikrųjų gyventojų buvo daugiau, nes į Vilniaus kraštą buvo daug atbėgėlių iš buvusios rytinės Lenkijos.

Vilniui ir jo sričiai įjungti į Lietuvos valstybę buvo reikalingos ir didelės lėšos, nes pats Vilnius ir jo sritis buvo gerokai nuo karo nukentėję. Reikalingoms lėšoms telkti tuoj buvo priimtas 1939 m. 4,5 proc. Vilniaus paskolos įstatymas ir jam vykdyti taisyklės. Šiuo įstatymu finansų ministrui pavedama išleisti Vilniaus paskolą 50.000 000 litų nominalinės sumos. Ji leidžiama nevardiniais paskolos lakštais, kurių kaina 25, 50, 100, 500 ir 1000 litų. Paskolos lakštų emisijos kursą nustato finansų ministras, ir už ją mokama 4,5 proc. metinių palūkanų nuo nominalinės lakšto sumos.

Faktiškas Vilniaus ir jo srities perdavimas Lietuvai turėjo įvykti tuomet, kai į senąją Gedimino sostinę įžygiuos Lietuvos kariuomenė. Tam reikalui iš įvairių ginklo rūšių buvo sudaryta Vilniaus rinktinė, kurios vadu buvo paskirtas div. gen. V. Vitkauskas. Kariuomenės žygiavimas į Vilnių buvo organizuojamas taip, jog jis būtų ko iškilmingesnis, išreiškiąs šio nepaprasto įvykio svarbumą bei reikšmę Lietuvai ir pačiam Vilniui, didžiąją lietuvių tautos meilę savo senajai sostinei, gaiviališkai trykštantį jos džiaugsmą, Vilniui vėl grįžus prie Lietuvos. To Lietuvos kariuomenės žygio į Vilnių buvo laukiama nekantriai, tačiau jis priklausė ne nuo Lietuvos, o nuo Sovietų Sąjungos vyriausybės.

Pagaliau nekantriai lauktoji valanda išmušė: naktį iš spalio 26 į 27 d. Vilniaus rinktinė, lydima vietos ir užsienio spaudos atstovų, iš Kauno iššygiavo. Spalio 27 d. pasiekė demarkacijos liniją. 9 val., atvykus raudonosios armijos atstovams, ją peržengė ir, pakelėse susirinkusių žmonių džiūgavimais sutinkama ir palydima, žygiavo toliau. Maišiagaloje pernakvojus, spalio 28 d., 12 val. 15 min., ji pasiekė savo tikslą: iškilmingai, didžiulių minių džiaugsmingai pasitinkama, įžengė į senąją Lietuvos sostinę. Šis nepaprastas įvykis buvo atžymimas įvairiomis kalbomis, kurių pagrindinė mintis, kad lietuviai čia laukiami ir sutinkami ne kaip svečiai, bet kaip tikrieji šeimininkai, iš kurių svetimiesiems vergavęs Vilnius tikisi sulaukti visokeriopos gerovės.

(Bus daugiau)

VEIDRODŽIAI BE STIKLO

Anglijoje vis labiau plinta veidrodžiai, kuriuos gamina Vikerso įmonės. Veidrodžiai gaminami iš plastiko.

Plona aliuminio plokštė vakuumo kameroje padengiama vos 0,1 mm storumo plastiko sluoksniu. Išimtas iš vakuumo, plastikas primena rūkomąjį popierių, yra absoliučiai lygus, nepaprastai lengvas ir, ištemptas tarp rėmų, vartojamas kaip veidrodis. Veidrodis, kuriame žmogus gali matyti save visu ūgiu, su rėmu sveria vos pusę kilogramo.

UNIKALUS ARCHYVAS

Senovės graikų tvirtovės Lokrio teritorijoje, esančioje Pietų Italijos vietovėje Piretinoje, atkasta didelė cilindrinė akmeninė dėžė, sandariai uždengta apvaliu dangčiu.

Nuėmę dangtį, atradėjai nustebo. Dėžėje buvo apie 30 žalvarinių plokščių su iškaltais įrašais senovės graikų kalba. Tyrinėtojai mano, jog tai yra valstybinis archyvas, kadangi plokštėse kalbama apie miesto tarybą. Atradimas turi didelę reikšmę, tiriant Pietų Italijos istoriją.

AIŠKIAU NEREIKIA

Įžymus mokslininkas, žaibolaidžio išradėjas Benjaminas Franklinas (1706-1790), kartą grįžęs iš Europos į Ameriką, norėjo išmokyti savo kaimynus vartoti kalkes trąšai. Tačiau šie jį tik išjuokė. Tada Franklinas kalkėmis išbarstė lauke užrašą: „Čia išbarstytos kalkės". Ir visą lauką užsėjo dobilais. Ten, kur buvo išbarstytos kalkės, dobilai užaugo žymiai geresni, ir buvo galima perskaityti žodžius, anksčiau parašytus kalkėmis.

VISTIK LIETUVIŠKA KNYGA — GERIAUSIA DOVANA

B. Armonienė — Palik ašaras Maskvoje — Sibiro pergyvenimai, 251 psl. — 22 šil.

Dr. A. Maceina — Niekšybės paslaptis — antikristinė dvasia istorijoje, 294 psl. — 29 šil. 4 penai.

A. Nevardauskas — Pajūriais pamariais —gražus mūsų pajūris, 317 psl. — 36 š. 8 p.

Dr. A. Jasmantas — Gruodas — Pirmoji Dr. Maceinos eilių knyga, 94 psl. — 22 šil.

K. Almenas — Upė į rytus, upė į šiaurę — 2-jų dalių romanas, kaina abiejų tomų — 44 šil.

J. Girnius — Žmogus be Dievo — ši knyga skiriama ateizmo filosofinei analizei, 541 psl. — 39 šil. 6 penai.

Dr. J. Prunskis — Mokslas ir religija — gydytojai apie amžinybės klausimus, 141 psl., — 14 šil. 8 penai.

Nerima Narutė — Relikvijos — lyriniai natiūrmortai, 71 psl. — 14 šil. 8 penai.

St. Yla — Moderni mergaitė — 289 psl. Tai plataus užsimojimo veikalas, atskleidžiąs brėstančios mergaites svajones — 18 šil. 6 penai.

N. Suduvis — Vienų vieni — 421 psl., 25 metai rezistencijoje — 29 šil. 4 penai.

Vadovėliai, žodynai, gintaras ir visa periodika. Rašyti:

DAINORA, 14, Priory Rd., Kew - Surrey.

LIETUVA DABAR

St. Rūkienė, buv. Sibiro tremtinė

(2)

NEPATIKIMAS ELEMENTAS

Visi žmonės, kurie turėjo politines bylas, kurie grįžo iš lagerių ir iš tremties, kurie susirašinėja su užsieniu ir kurie gauna siuntinius, yra surašyti į tam tikrus sąrašus.

Vienu laiku buvo tarptautinis įtempimas. Tai buvo juntama ir Kaune. Vienas asmuo man patarė išvažiuoti iš miesto. Jis žinojo, kad įstaigų viršininkams ir fabrikų direktoriams yra įteikti vokai su nepatikimų žmonių pavardėmis ir duotos instrukcijos laukti nurodymų ir, gavus jį, tuo jau vykdyti.

Žinojau, kad buvo pravesti bandymai, per kiek laiko galima surinkti visas Kauno auto mašinas ir autobusus. Tai girdėjau iš patikimų transporte dirbančių žmonių. Vis kas buvo paruošta nepatikimam elementui išskirti ir izoliuoti.

Nepatikimo elemento ir asmenų, pabėgusių į užsienį, bylos yra stropiai saugomos.

Kiekvienas Lietuvos gyventojas turi prisiregistruoti milicijoje. Tam reikia susirasti butą, kad kiekvienam šeimos nariui išeitų po 13 kvadratinių metrų ploto, neišskiriant ir vaikų. Be to, reikia gauti vyk domajam komitete leidimą prisiregistruoti. Ypač sunku prisiregistruoti didesniuose miestuose. Kartais ieškoma net ir Paleckio užtarimo, jei minimos įstaigos neregistruoja.

Labai sunku prisiregistruoti buvusiems tremtiniams ir politiniams kaliniams. Kai kam, atlikus bausmę, visai neleidžiama grįžti į Lietuvą. Kitiems neleidžiama prisi registruoti didesniuose miestuose, kaip Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai.

Atlikus bausmę, išduodami pasai. Specialios pasų serijos, su tam tikrais ženklais, išduodama buvusiems „nusikaltėliams". Pasų savininkai apie tai nieko nežino, bet partija ir milicija turi slaptus aplinkraščius ir žino, kaip elgtis su tais pasų savininkais.

Vienas lietuvis grįžo iš lagerio ir norėjo apsigyventi Kaune. Susirado gerą pažįstamą saugume, užimantį aukštą postą. Nuėjo pas jį įstaigon su prašymu prisiregistruoti. Tas jam liepė užeiti kitą kartą, nes jis turįs dar kai ką išsiaiškinti. Užėjus antrą kartą, pareigūnas atrakino geležinę spintą ir parodė jo bylą. Tuomet žuvo visos viltys apsigyventi Kaune, nors anam tremtiniui norėta padėti.

Vėliau minimasis asmuo prisiregistravo mažesniame miestelyje ir dabar ten gyvena. Panašių istorijų yra daug.

Kai kas matė savas bylas ir buvo pats sau liudininku, patvirtindamas ar paneigdamas byloje įrašytuosius kaltinimus. Tos bylos kažko laukia.

Žinau ir tokių kurijozų. Tėvui su vaikais leido apsigyventi Kaune, o žmonai neleido apsigyventi ir Lietuvoj. Ana moteris čia gyveno zuikeliu kelis metus. Ateina, aplan ko šeimą ir vėl slepiasi pas gerą ir patikimą kaimyną. Tik po trejų metų, per gerus pažįstamus ir su kyšiais, pavyko jai prisiregistruoti.

Sovietinė konstitucija kalba apie laisvę. Komunistai irgi tą patį šneka, bet jų žodžius lydi juodi, slapti aplinkraščiai ir instrukcijos. Žmogus vaikšto po įstaigas ir nie kaip negali sutvarkyti savo reikalų: tai šis negerai, tai tas blogai, ateik kitą kartą... Bet niekada nepasako, kad jo pase yra slapti ženklai ir kad jo byla užrakinta geležinėje spintoje.

Visi tie pabėgėliai, kurie galvoja su komunistais rasti bendradarbiavimą arba manytų grįžti į gimtąjį kraštą, turi prisiminti, kad ir jų bylos guli komunistinių įstaigų spintose.

Sovietų Sąjunga vaidina pasaulinę galybę, bet bijo, kad jos nesugriautų vaikai, seneliai, moterys ir be sveikatos grįžę Sibiro lagerių gyventojai. Ar tai nebus dramblys molinėmis kojomis?

(Bus daugiau)

Liet. filmas Locarno festivalyje

(Laiškas iš Šveicarijos)

Nuo liepos 21 iki rugpiūčio 1 d. Locarno, Šveicarijoje, vyko tarptautinis filmų festivalis. Jo metu buvo parodytas lietuviškas filmas, turįs net du pavadinimus: „Paskutinė atostogų diena" arba „Mergaitė ir aidas". Filmas buvo demonstruojamas liepos 22 d. Tą dieną specialiai nuvykau į Locarno ir šioje vietoje noriu glaustai (nors kiek ir pavėluotai) pasidalyti įspūdžiais su skaitytojais.

Pirmiausia tenka pastebėti, kad sakytuoju filmu buvo atstovaujama ne Lietuva, o Sovietų Sąjunga, o pats filmas buvo vienintelis, kuriuo sovietai pasirodė Locarno.

Filmo turinys nesudėtingas. Paauglė mergaitė leidžia atostogas pajūryje ir paskutinę dieną atsisveikina su vietove. Vienu metu su ja pajūryje atostogauja būrys berniukų, su kurių vienu mergaitę riša artimesnė vaikiška draugystė, o paskum kyla įvairių vaikiškų nesusipratimų ir konfliktų. Filmas nepolitinis, bent formališkai žiūrint.

Kaip žiūrovas turėjau Locarno publikai skirtąją programą, kurioje stambiomis raidėmis atspausdintas lietuviškas filmo pavadinimas „Paskutinė atostogų diena", o kitoje vietoje itališkai pasakyta: „Mergaitė ir aidas". Italų kalba dar paaiškinta, kad veiksmas vykstąs Baltijos pajūryje.

Tačiau mane kaip žiūrovą tuojau pat nustebino, kad lietuviškam Baltijos pajūryje esama aukštų uolų, išnirusių iš jūros net kelis šimtus metrų. Tik vėliau patyriau, kad filmas vaizduoja visiškai ne Baltijos, o Juodąją jūrą, Krimą. Taigi tame Krime 12-13 metų lietuvaitė leidžia atostogas pas savo senelį, kuris nuostabiu būdu verčiasi žvejyba ne Lietuvos pajūryje, o — Krime. Paskutinę atostogų dieną atsiranda ir mergaitės tėvas, kuris su ja išskrenda lėktuvu, reikia manyti, į Lietuvą.

Tessino kantono spauda, rašydama apie filmą, tarp kita ko pastebėjo, kad tarp Šveicarijos ir Lietuvos gamtos esama panašumo: ir čia, ir ten uolos...

Kaip minėjau, filmas nepolitinis, bet politika vis dėlto slypi už kai kurių nepolitinių dalykų.

Jau atkreipiau dėmesį, kad lietuvaitė mergaitė ir lietuviukai berniukai leidžia atostogas kažkodėl Krime, o senukas verčiasi žvejyba Juodojoje jūroje. Tarytum lietuviškiems paaugliams nepakaktų atostogų leisti Palangos ir Kuršių Nerijos, o ten nebūtų pakankamo fono sukurti tokio tipo lietuviškai filmai. Išėjus iš filmo, man pasiliko atmintyje tik vienas lietuviškas dalykas, būtent, kad veikėjai kalbėjo lietuviškai. Šiaip jame nieko lietuviško nėra.

Filma techniškai atlikta be priekaišto. Kaip talentingas kino operatorius pasireiškia Jonas Gricius, dar nepriklausomybės laikotarpiu pasižymėjusio rašytojo Augustino Griciaus sūnus. Filmas rutuliojasi romantinėje nuotaikoje, rudenėjančios gamtos vaizdai patrauklūs, gal kiek nykūs ir neperteikią Lietuvos gamtovaizdžio.

Vyriausioji aktorė (mokinė Linutė Braknytė) savo vaidmenį, sumanios režisūros dėka — režisorius A. Žebriūnas — atliko įtikinamai, santūriomis priemonėmis. Vaidybos atžvilgiu filmas, be abejojimo, aukštos kokybės, nors dėl vientiso veiksmo stokos neįstringa giliau atmintin, todėl bendras įspūdis kiek blankus.

Prieš parodant filmą, į žiūrovus kalba Vytautas Baniulis, sovietinio kinematografijos komiteto Vilniuje pirmininkas. Jis išvedė, kad lietuviškas filmas dar esąs jaunas, tik 20 metų amžiaus. Kartu jis pabrėžė, kad filmu atstovaujama Sovietų Sąjunga.

O aš taip ir negalėjau atsikratyti mintimi, kad lietuviškam filmui tam ir leido pasirodyti Locarno festivalyje, kad juo norėta neutralinėje Šveicarijoje pabrėžti Lietuvos priklausomybė nuo Sovietų Sąjungos ir tai kaip sykis tuo metu, kai pačioje Lietuvoje buvo oficialiai minima sovietinės santvarkos 25 metų sukaktis!

Filmas laimėjo vieną iš penkių sidabrinių prizų (sidabrines bures).

A.

TIPINGAS KOMUNISTAS

J. Gutauskas

Drūtas arba net nutukęs valdininkas, pasivadinęs „žmonių išrinktuoju", kone kasdieną lipantis į visokias tribūnas ir katedras, kad iš ten kalbėtų apie taiką, brolybę, draugystę, laisvę, teisybę, nesavanaudiškumą, pasiaukojimą. Už šitas kalbas jis gauna didelį piniginį atlyginimą. Nulipęs nuo tribūnos, jis pradeda veiklą, kuri veda į pasiruošimą karui ir panašias blogybes ir draugystės tarp žmonių sužlugdymą, pasityčiojimą iš sąžinės ir tiesos. O jeigu nūstebę paklausite: kodėl šis žmogus kalbėjo tokius šventus žodžius, jeigu jis daro tokius nešvarius ir žiaurius dalykus, tai čia jums ir atsakymas: „Ar tik ne dėl to, kad pasijuoktų šventu šių žodžių turiniu: kad parodytų visam pasauliui, jog šie žodžiai nieko nereiškia, jog iš jų nėra ko laukti, jog už jų iš tikro negali būti nieko, tik purvas ir niekšybė".

Pasipiktinimą sovietine vyriausybe daugiausia kelia ne tai, kad ši valdžia be teisimo ir tardymo nukankino milijonus žmonių, ne tai, kad ši uždraudė visas demokratines laisves, ne tai, kad ši valdžia ginklo jėga naikina religiją ir meno laisvę. Visa tai siaubinga, bet šitaip juk darydavo daugelis diktatūrinių režimų, nors bent mažesniu mastu. Bet tokio veidmainiavimo ir tokio melo, tokio pasityčiojimo iš visko, kas žmonijai šventa, kokį jau daug dešimčių metų vykdo sovietinė valdžia, — tokio dar nebuvo. Nežinomas kitas toks režimas, kuris žodžiu be perstojo kartotų apie taiką, draugystę, laisvę, o darbais reikštų priešingus dalykus.

Nėra kito tokio politinio režimo, kuris šitaip kėsintųsi į dvasines vertybes, žmogaus dvasinį gyvenimą, stengtųsi jo sielą uždaryti į kalėjimą, kaip tai daro sovietinis režimas.

Niekuomet jokia valstybinė valdžia neturėjo tikslo paversti visus žmones į standartinius automatus, kurie, paspaudus centro komitetui mygtuką, pradeda šaukti triukšmingus šūkius, dainuoti suklastotu balsu dainas apie taiką ir draugystę ir daugiau nieko nemoka ir neturi nieko savo viduje.

Tai jau ne politika, o kažkas visai kita. Tai kažkokia antireligija, o kas atgręžia automato vamzdį į dvasinį gyvenimą, tas nustoja būti politiku ir išvirsta kažkuo visai kitu. Tas tai ir kelia pasipiktinimo protestą kiekvieno dvasiškai gyvo ir galvojančio žmogaus.

Sovietinio chuligano „išpažintis"

(E) Maskvos „Komsomolskaja Pravda", greičiausia atbaidymo tikslams, paskelbė Valerijaus Mozorinò (pakeista pavardė) pirmąją viešąją chuligano „išpažintį". Jis štai ką sako: „Esu chuliganas ir didžiuojuos juo būdamas... Kas čia blogo? Kiti mūs bijo, ar stengiasi mus pažinti... Gyvenimas liūdnas, dėl to mums patinka rizika... Smogiame, kada jaučiamės esą stipresni, kai garantuota pergalė... Mėgstame kultūringas pramogas, šokių salėse jaučiamės esą ponais, todėl mūsų vengia milicija... Dažnai keikiamės, darome įspūdį... O merginos su mumis palaiko draugystę, net ir prieš savo valią..."

Atrodo, kad panašūs jaunuolių pasisakymai netrukus pasirodys ir Vilniuje leidžiamos „Komjaunimo Tiesos" skiltyse. Jaunimas jau nekartą buvo kritikuotas dėl triukšmavimo, džiazo pamėgimo ir pan.

Kiek gyventojų Čekoslovakijoje?

(E) Pagal šią vasarą paskelbtus duomenis, Čekoslovakijos gyventojų skaičius 1964 m. pabaigoje siekė 14.106.886. Čekų gyventojų buvo 65,2 proc., slovakų — 28,7 proc. 550.000 Čekoslovakijos piliečių pasisakė, kad jų gimtoji kalba yra vengrų, 134.000 — vokiečių, 70.000 — lenkų ir 56. 000 — ukrainiečių.

LIETUVIŠKAS KRUPNIKAS

Tik ką gavome iš Lietuvos valstybinės Vilniaus gamyklos Lietuviško Krupniko siuntą.
Labai skanus.

Šis lietuviškas gėrimas parduodamas bonkose po ½ litro, originaliame įpakavime. Stiprumas — 40 lietuviškų laipsnių. Kaina £2.0.0 už bonką arba su pasiuntimu į bet kurią D. Britanijos vietą £2.3.0.

Reikalaukite, rašykite: Z. Juras, 421 Hackney Rd., London E.2.

IR VASARĄ, IR ŽIEMĄ,
IR RUDENĮ, IR PAVASARĮ
ne tik maistu, bet ir kitomis gėrybėmis
Jei saviems padėti nori,
Padarysi tai tikrai,
Kreipkis tik tuojau pas TAURĄ,
Ir neliks kišenė kiaura!

TAURAS

(A. BRIEDIS)

3, ST. DUNSTAN'S GARDENS.
LONDON, W.3
Tel. ACO 4374

Atstovas Manchesteryje:
L. Puras, 79 Victoria Cresc., Eccles. Manchester.

Europos lietuvių kronika

LONDONAS

PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS PIRMININKO J. J. BACHUNO — BAČIŪNO PRANEŠIMAS LONDONO LIETUVIAMS

Rugsėjo 26 d., sekmadienį, 4 val. p.p., Londono Sporto ir Socialinio Klubo salėje (345A Victoria Park Road, London, E.9) bus pranešimas apie pasaulio lietuvių bendruomenės veiklą ir kitais metais Chicagoje įvykstantį Jaunimo Kongresą.

Po pranešimo bus rodoma garsinė spalvota filma, susukta praeitų metų Kanados ir JAV Šokių šventėje Chicagoje. Filmoje dalyvauja Holywoodo lietuvaitė filmų žvaigždė Rūta Lee-Kilmonytė.

Bendruomenės Valdyba kviečia visus londoniečius dalyvauti.

KUN. P. BANIŪNAS LONDONE

Pakeliui iš New Yorko į Europos kontinentą Londone buvo sustojęs pranciškonas kun. Petras Baniūnas, „Darbininko" bendradarbis. Aplankė Lietuvių bažnyčią, Lietuvių Namus ir apžiūrėjo miestą.

Kun. P. Baniūnas karo metu gyveno ir dirbo Pranciškonų vienuolyne Monzoje, netoli Milano, kur teikė globą lietuviams, pabėgusiems iš „batalionų", taip pat ir kitiems tautiečiams, karo pabaigoje atsiradusiems Italijoje. Vienu metu jis buvo priglaudęs vienuolyne daugiau kaip 30 lietuvių, aprūpindamas juos maistu ir civiliais rūbais. Po karo kai kuriems buvo sudarytos galimybės studijuoti. Šiuo metu jo globotiniai yra išsiskirstę po visą pasaulį: Argentiną, JAV-bes, Italiją, keli gyvena Anglijoje.

Londone kun. P. Baniūnas buvo sustojęs pas Vilčinskus, kuriems papasakojo, kur ir kaip dabar gyvena kiti bendri pažįstami, prieš 20 metų buvę Italijoje. Dalis jų prieš kelias dienas buvo susirinkę Čikagoje, kur įteikė kun. P. Baniūnui dovaną anoms sunkioms dienoms prisiminti.

SVEČIAS IŠ AUSTRALIJOS

Londono Lietuvių Namuose kuriam laikui apsistojo per pasaulį keliaująs ir daug ką savo kelionėse jau aplankęs nuolat Australijoje, Adelaidėje, gyvenąs diplomuotas prekybininkas Ignas Taunys, vietinio Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio skyriaus pirmininkas ir PLB Tarybos narys.

LIET. SODYBA

— Vasaros atostogos Sodyboje beveik baigtos. Dalis tarnautojų taip pat jau išvyko. Likusieji bando, nors ir pavėluotai, pakaitom atostogauti.

— B. Brazauskas, kuris po nelaimingo atsitikimo 4 mėnesius išgulėjo ligoninėje, dabar jau sugrįžo ir sveiksta namie.

Sunkiai apsirgo kitas gyventojas — K. Žeimys. Jis paguldytas vietos ligoninėje Altone.

— Šiomis dienomis į Sodybą persikėlė gyventi senosios kartos lietuvis A. Dunaitis. Nežiūrint senyvo amžiaus (78 m.), jis yra dar gana stiprus, energingas ir šaunus pokštininkas.

Yra ir daugiau kandidatų, pareiškusių norą apsigyventi Sodyboje.

— Prieš kurį laiką Sodyboje keletai dienų buvo sustojęs Australijos lietuvis, buvęs Lietuvos boksininkas Severinas. Jis yra pasiųstas į Europą su specialia misija —surasti dėmesio vertas vietoves Australijos turistams. Kartu keliauja ir Severino žmona, buvusi Miss Australija.

— Kas norėtų pastoviai Sodyboje apsigyventi, prašomi nedelsiant apie tai pranešti. Ateity planuojama Sodyboje vis daugiau vietos užleisti pastoviems gyventojams. Neatsiradus pakankamai lietuvių, gali tekti priimti ir kitų tautybių žmones.

— Ilgą metų eilę buvusi Sodybos virėjašeimininkė E. Lūžienė numato iš šitų pareigų pasitraukti. Todėl Sodybai bus reikalingas pastovus virėjas-a. Suinteresuoti asmenys prašomi kreiptis į Sodybos Vedėją Headley Park, Bordon, Hants.

LIETUVIŠKOS PAMALDOS

MANCHESTER — 26 d. rugsėjo, 10.30 val.
ECCLES — 10 d. spalio, 12.15 val.

(Kitos pamaldos 2 psl.)

SPALIO 9 D., ŠEŠTADIENĮ, LIET. NAMUOSE, 1 LADBROKE GDS., LONDON, W.11, ĮVYKS, LONDONO LIET. MOTERŲ „DAINAVOS" SAMBŪRIO RUOŠIAMAS,

RUDENS BALIUS

Gros gera muzika — Veiks baras ir turtingas bufetas — Loterija ir kt.

Pradžia 7 val. vak.

Staliukus galima užsakyt iš anksto tel. PAR 2470.

COVENTRY

TAUTOS ŠVENTĖ

DBLS Coventry skyriaus valdyba rugsėjo 25 d. ruošia Tautos Šventės Minėjimą.

Programoje numatoma trumpa paskaita, šokiai, loterija ir kt.

Baras ir užkandinė veiks iki 11 val.

Minėjimas įvyks Co-operative Hall, Walsgrave Rd.

Salė iš miesto pasiekiama 4-6 nr. autobusais.

Visus tautiečius su pažįstamais iš arti ir toli maloniai prašom atsilankyti.

Skyriaus Valdyba

BRADFORDAS

VYTIES KLUBO SUSIRINKIMAS

Bradfordo Lietuvių Vyties Klubo Valdyba kviečia klubo narių ir apylinkės lietuvių susirinkimą klubo patalpose spalio 3 d., sekmadienį, tuoj po lietuvių pamaldų, apsvarstyti savišalpos kasos steigimo.

Klubo Valdyba

MANCHESTERIS

PADĖKA

Nuoširdžią padėką reiškiame solistei J. Liustikaitei, išpildžiusiai meninę programą Tautos Šventės minėjime.

DBLS
Manchesterio Skyriaus
Valdyba

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkojame A. Dičpetriui už turiningą paskaitą Tautos Šventės minėjime.

DBLS
Manchesterio Skyriaus
Valdyba

„MŪSŲ LIETUVAI" REIKIA NUOTRAUKŲ

Esu labai dėkingas visiems tautiečiams, kurie padėjo man paruošti „Mūsų Lietuvos" I ir II tomus, prisiųsdami medžiagos apie vietoves ir nuotraukų. Šiuo metu baigiu ruošti spaudai šios knygos III tomą, kuris apims Šiaulių aps. ir Sūduvos vietoves. Trūksta šių vietovių nuotraukų: Juodeikiai, Gaščiūnai, Stačiūnai, Sideriai, Polekelė, Pakapė, Žarėnai - Latveliai, Gardai, Skardupiai, Patašinė, Mindaugai, Šeštokai, Igliškėliai, Igliauska, Gudeliai, Naujoji Ūta, Višakio Rūda, Sasnava, Patilčiai, Rumbonys, Krokialaukis, Riečiai, Pilviškiai, Lankeliškiai, Gražiškiai, Žalioji, Didvyžiai, Bagotoji, Alksninė, Sutkai, Lekėčiai, Ž. Panemunė, Jankai, Slavikai, Paluobiai, Plokščiai, Paežerėliai, Ilguva ir kt.

Nuotraukų motyvai gali būti įvairūs: bendrieji miestelių - bažnytkaimių vaizdai, svarbesnieji pastatai (paminklai, bažnyčios, mokyklos), upės, ežerai, piliakalniai, organizacinė veikla, etnografinės nuotraukos ir kt.

Jei kas iš skaitytojų tokių nuotraukų turėtų ar galėtų kur gauti, prašomi neatsisakyti paskolinti, prisiunčiant jas paštu. Gautieji originalai bus saugomi ir grąžinami. Asmenys, galį suteikti apie Sūduvos ir Žemaitijos vietoves kurių nors žinių, taip pat prašomi atsiliepti. Rašyti: Bronius Kviklys, 5747 So. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60629 U. S. A.

Gazinio, alyvinio ir anglinio centrinio apšildymo specialistas J. Tarulis. Adresas: 14 Priory Rd., Kew, Surrey. Tel: RIC 6377.

JEI REIKIA PASIŲSTI SIUNTINĮ — KREIPKIS Į LIETUVIŲ NAMŲ BENDROVĘ, 2, LADBROKE GARDENS, LONDON, W.11.

VOKIETIJA

RAŠOMI E. SIMONAIČIO ATSIMINIMAI

Erdmonas Simonaitis, žinomasis Mažosios Lietuvos veikėjas, gyvenąs Vakarų Vokietijoje, lankėsi Berne, Šveicarijoje, pas Dr. A. Gerutį, su kuriuo tarėsi dėl savo memuarų. Kai kuriuos savo gyvenimo epizodus E. Simonaitis jau atpasakojo, ir jie užrašyti. Panašūs susitikimai numatyti ir ateityje. Tokiu būdu tikimasi aprašyti E. Simonaičio, turinčio didelių nuopelnų lietuvių tautai ir Lietuvos valstybei, gyvenimą, o paskum teks užrašus suredaguoti ir paskelbti.

* * *

Lietuvių Sporto Klubas „Baltika" po vasaros atostogų pradeda treniruotes kiekvieną pirmadienį, 20 val., sporto halėje Helenen Lange Schule (2000 Hamburg 13, Bogen Strasse 32), kiekvieną ketvirtadienį, 19,30 val., sporto halėje Klotzemoor Schule (2 Hamburg - Gross Borstel, Klotzemoor). Priimami nauji žaidikai ir žaidikės. Kreiptis: Arvydas Lingė, 2 Hamburg-Altona, Arnis Strasse 2, arba: Leonas Narkevičius, 2 Hamburg - Horn, Everling Weg 11a, atviruku ar laišku.

Šatas Petras, buvęs Uherborno Lietuvių Sargybų kuopos narys, apsigyveno Pinneberge ir dirba ūkio darbus.

Geseke's senelių prieglaudoje gyvena trys lietuviai: Juozas Rizauskas, Kazys ir Jurgis Misiulis.

Jonas Deveikis su žmona Ona ir sūnumi Jonu išskrido su Kanados kariais į Kanadą. Ten jis užbaigs savo karinę tarnybą ir išeis į pensiją. Ketina apsigyventi Toronte ar Hamiltone.

Inžinierė Emilija Gintarienė kuria šeimą Lippstadte.

Kun. Viktoras Kaleckis vėl grįžta į Ameriką, kur įsipilietins ir dirbs lietuvių tarpe. Ketina perimti vikaro pareigas pas BALFo direktorių kun. Vaclovą Martinkų Providence mieste.

J. E. vyskupas Dr. Vincentas Brizgys atvyko su prelatu Dr. Ladu Tulaba į Dieburgą pas Tėvą Alfonsą Bernatonį ir aplankė Vasario 16 Gimnaziją, kur jau suvažiavo po atostogų mokiniai. Mokinių skaičius padidėjo visose klasėse.

Lietuviai gydytojai Dr. Petkauskas Balys ir Dr. Greta Jasevičiūtė - Petkauskienė susilaukė dukrelės Jūratės - Gretos.

Sesuo M — Margarita Boreikaitė iš Putnam, Conn., JAV, lankosi Europoje ir informuoja lietuvaites apie vienuolių gyvenimą. Priimamos sveikos ir iš gerų tvarkingų šeimų mergaitės nuo 14 iki 25 metų amžiaus. Visoms duodamos galimybės pasiekti aukštąjį mokslą.

* * *

HAMBURGO LIETUVIAI

Viktoras Stančius jau išvyko pas Tėvus Saleziečius mokytis spaustuvininko amato.

Visi lietuviai, gyveną Vokietijoje ir kituose kraštuose, privalo turėti testamentą. Jį galima surašyti savo ranka arba kam nors padedant. Kad testamentas turėtų vertę, reikia jį pasirašyti, pažymėti vietą, kur jis buvo sudarytas, ir padėti datą.

Skautininkas Olegas Gešventas lankosi su žmona Hamburge ir apylinkėse. Lanko savo bičiulius ir pažįstamus.

Aktorė Aldona Langė - Eretaitė dirba Kielio Teatre. Mielai sutinka aplankyti Hamburgo ir apylinkės lietuvius ir jiems padeklamuoti lietuvių poezijos.

Aktorius Albinas Gedvila gyvena Hamburge ir — pragyvena ne iš savo specialybės. Laisvalaikiais studijuoja lietuvių poeziją ir ruošiasi gastrolėms.

Elena Okmanaitė sugrįžo iš Kanados. Broliai Jonas ir Aleksas Gincai su šeimomis iš Lebenstedto lankėsi Amerikoje pas savo gimines.

Stasiūnai išvyksta ilgesniam laikui į Muencheną, kur dukra Eleonora Stasiūnaitė - Westermeierienė baigė rusų kalbos studijas ir gavo diplomą.

Vanda Endriukaitė grįžo iš gražių atostogų Anglijoje ir pradėjo ruoštis brandos atestato egzaminams.

MIRUSIEJI

Petras Barkauskas, gimęs 1900.XI.22 Liepojoje, mirė 1965.VIII.13 Wiershob, Kreis Lauenburg, palaidotas Geesthachto Spackenberg lietuvių kapinėse.

Eduardas Drazdauskis, gimęs 1914.XII. 15 Užventyje, Šiaulių apskr., mirė 1965. IX. 8 Pinnebergo miesto ligoninėje, palaidotas Quickborno miesto kapinėse.

Jonas Vegneris, gimęs 1947.X.22 Vokietijoje, žuvo auto katastrofoje 1965.VIII. 4 Cloppenburg, palaidotas Vehrte bei Osnabrueck.

Morta Maurušaitienė-Vėliavaitė, gimusi 1917.XI.17 Šilutėje, mirė 1965.VI.6 Hannover - Stoecken, Garbsener Landstrasse, palaidota Hannover - Marienweder, Stoeckeno kapinėse.

Antanas Račinskas, gimęs 1913.VIII.10 Pimpiškių kaime, mirė 1965.VIII.8 Munsterio mieste, Vestfalijoje, palaidotas Muenster - Lauheide kapinėse.

VECHTOS SENELIŲ PRIEGLAUDOJE MIRUSIEJI LIETUVIAI

Įkurdinus didesnį būrį lietuvių Vechtos senelių prieglaudoje, ligi šiol iš jų mirė jau: Nevedomskis Jonas, Nevedomskienė Ieva, Šaulytė Teklė, Šmeliauskas Valentinas, Vaškienė Veronika, Gerulytė Pranciška, Balnienė Pranciška, Mikalauskienė Ona, Plungė Jonas, Vaitukaitienė Mikalina, Vaitukaitis Kazimieras, Dėdelė Petras, Klimauskas Pranas, Šulcas Vincas, Pranckevičienė Marija, Vasiliauskas Petras, Vasiliauskienė Ona, Motuzienė Brigita.

KONGRESAS „KIRCHE IN NOT"

Prasideda Koenigstein - Taunus spalio 6 d., baigiasi spalio 10 d.

TAUTOS ŠVENTĖ GAUTINGE

Rugsėjo 8-ji Gautingo sanatorijoje minėta tą pačią dieną. Pagal mūsų galimas sąlygas, minėta pamaldomis Gautingo sanatorijos bažnyčioj. Į pamaldas atvyko visi galintieji vaikščioti, ryždamiesi jungti savo mintis, jausmus, maldas į bendras mūsų tautos pastangas ir siekimus laisvės. Išpažinčių klausė ir šv. mišias laikė atvykęs iš Muencheno kun. dr. J. Aviža, pasakęs ir turiningą, gilių patriotinių minčių pamokslą. Kun. dr. J. Aviža niekad neatsisakė patarnauti mums dvasiniuose reikaluose, ypač tautinių švenčių proga, už ką esame šiam patriotui nuoširdžiausiai dėkingi.

Rugsėjo 8-ji yra viena didžiausių ir brangiausių Lietuvių Tautos švenčių. Ji primena mums didžią ir garbingą Lietuvos praeitį, Lietuvos didybę ir galybę, ypač Vytauto Didžiojo laikus ir jo didžius žygius, kuriems prilyginami tik Romos imperatoriaus Cezario veiksmai.

Rugsėjo 8-ji mus nukelia į garbingą senovę — Lietuvos didvyrių laikus, gerovės klestėjimą ir galybę, kuriai nebuvo lygios. Mūsų tautos praeitis kelia mumyse pasigėrėjimo ir pasididžiavimo jausmą ir teikia stiprybės. Tautai pasiekti tokios didybės ir gerovės reikalingas aukštas civilizacijos ir kultūros laipsnis, kokį turėjo anų laikų Lietuvą. Apie tai liudija savi ir daugelis užsienio mokslininkų. Pvz., prof. K. Pakšto pranešimo ištrauka: „Maža, t.y. negausinga lietuvių tauta XIV-XV amžiuose buvo sukūrusi imperiją a mare usque ad mare ir tai plačiausioje kontinento vietoje. Šitokio didingo istorijos žygio nepakartojo nė viena maža ar vidutinė tauta, o iš didžiųjų retai kuriai pavyko realizuoti panašų užsimojimą. Kai 100.000 kv. km šalis valdo ir kontroliuoja milijoną kv. km ir kelis kartus už save didesnes tautas, tai apie tokios šalies gyventojų gabumus netenka abejoti...".

Kad lietuvių tauta jau nuo gilios senovės — antikinių amžių buvo aukštos kultūros, turime daug mokslininkų liudijimų. Pvz., prancūzas mokslininkas A. Lissauer pareiškęs, jog jau pirmame ir antrame šimtmetyje prieš Kristų lietuviai vartojo peilius, žirkles, geležines dalges, diržus, auskarus, bronzinius ir sidabrinius indus, stiklą, įvairios rūšies papuošalus ir pan. Šį aukštą civilizacijos laipsnį pasiekė lietuviai tuo laiku, kai visi jų aplinkiniai kaimynai gyveno veik primityviose sąlygose...

Graikas keliautojas Pytheas 310 m. prieš Kristų rašė, jog lietuvių giminės jau turėjo sodybas, buvo išvystę žemės ūkį su klojimais ir aruodais, kur supildavo grūdus.

Gotingiškis

* * *

Lietuvė mokslininkė — viena istorijos rinktinės autorių

(E) V. Vokietijos Fischerio leidykla leidžia iliustruotą pasaulio istoriją. Jos numatyta išleisti 34 kišeninio formato knygos. Vienu iš daugelio autorių (jie iš visų pasaulio kontinentų) yra dr. M. Gimbutienė, šiuo metu profesorė Los Angeles universitete, Kalifornijoje.

Vilniaus irkluotojos laimėjo Europos čempionatą

(E) Rugpiūčio mėn. Duisburge, Vak. Vokietijoje, įvykusiose akademinio irklavimo pirmenybėse Europos čempionių aukso me dalį laimėjo Vilniaus „Žalgirio" moterų aštuonvietė: yrininkė A. Perevoruchova, I. Bačiulytė, S. Korkutytė, L. Semaško, A. Margenytė, R. Tamašauskaitė, S. Bubulytė ir A. Čiukšytė. Jų trenerių yra R. Vaitkevičius. Antrą vietą užėmė olandės. Vilnietės sportininkės 1000 m baigmę pasiekė per 3 minutes 8,13 sek. Kaip ir kitose tarptautinėse varžybose, lietuvės su pora rusių oficialiai atstovavo Sovietų Sąjungai.

„Žalgirio" irkluotojai—Europos čempionai

(E) Rugpiūčio 26-29 d.d. Duisburge, V. Vokietijoje, įvykusių 53-jų Europos vyrų akademinio irklavimo pirmenybių finaliniame plaukime keturi „Žalgirio" irkluotojai — vilniečiai keturvietės be vairininko plaukime laimėjo aukso medalius ir Europos čempionų vardą. Keturvietę sudaro buvusios aštuonvietės (ji jau iširusi) nariai: yrininkas Z. Jukna, A. Bagdonavičius, J. Jagelavičius ir V. Sterlikas. Antrą vietą keturvietės be vairininko plaukime laimėjo Fed. Vokietija, trečią — šveicarai.

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkojame kun. V. Šarkai už rūpestingumą ir palaidojimą dėdės **Petro Barkausko** Geestachte.

Neturėdami adreso, ligi šiol negalėjome laišku padėkoti.

A. ir J. Traškai

Sovietų spauda apie derlių ir negryną duoną

(E) „Dėl menkos vasaros tenka laukti mažesnio derliaus, tačiau iniciatyva ir našus darbas gali nugalėti derliaus sunkumus", tokiais žodžiais partinis organas Pravda nurodė į žemės ūkio sunkumus ir vis dar nepalankias gamtos sąlygas, kurios neigiamai atsilieps Sovietų Sąjungos derliui. Kitas maskvinis dienraštis, Izvestija, tikisi, kad kolchozininkų (jie vadinami „žemdirbiais") iniciatyva bei patyrimas įgalinsią sulaukti geresnio derliaus. Laikraštis pažymi, kad šie metai buvę ypač sunkūs Sibiro žemdirbiams. Apie sunkumus pranešama ir iš įvairių Sovietijos sričių. Pagal žemės ūkio žurnalą Selskaja Žiznj, Sovietų S-gos gyventojai ir šiais metais su sidursią su negryna duona (su įvairiomis priemaišomis). Tikimasi, kad šių metų derlius būsiąs trečdaliu mažesnis negu praėjusiais metais, tačiau didesnis kaip blogo derliaus 1963 metais.

Ketvirtas cukraus fabrikas Lietuvoje

(E) Ateinančiais metais Kėdainiuose numatoma statyti ketvirtąjį cukraus fabriką. „Tiesa" informavo (rugp. 25 d. Nr. 199), kad Lietuvoje veikiantieji Marijampolės, Panevėžio bei Pavenčių fabrikai vos spėja perdirbti jiems pristatomą medžiagą. Lietuvoje vis daugiau išauginama cukrinių runkelių, be to, nemaža cukraus pusfabrikačių gaunama iš Kubos. Ketvirtojo cukraus fabriko projektus paruošė Maskvos projektavimo instituto specialistai. Fabrikas užimsiąs 35 ha.

PIETŲ AMERIKA

Lietuvio gydytojo St. Babelio išradimas

(E) „Arg. Balsas" pranešė apie dr. Stasio Babelio išradimą. Apie jį rašė Argentinos dienraštis La Capital, einąs Rosario mieste, ir United Press. Rugsėjo 2 d. apie dr. Babelio išradimą paskelbė Buenos Aires Radio Belgrano. Pagal spaudos žinias, lietuvis, priėmęs Argentinos pilietybę, dr. St. Babelis, sukryžiavęs Pampos kalnų bites su itališkomis, tų bičių įgylimais išgydo leukemiją (kraujo vėžį). Esą, tuo išradimu susidomėjo viso pasaulio mokslininkai. Informuojama, kad dr. St. Babelis — pokarinis ateivis, iš Lietuvos atvykęs su žmona ir dviem vaikais. Argentinoje gavo gydytojo teises provincijoje. Jo tėvas dr. Antanas Babelis yra ligoninės direktorium La Maruja mieste, Pampos provincijoje.

Mirė Colon artistė R. V. Riliškytė

(E) Rugpiūčio 22 d. Buenos Aires staiga mirė teatro Colon baleto artistė, 22 m. amžiaus Rosa Vanda Riliškytė de Ovalle. Riliškytė, gimusi lietuviškoje šeimoje, niekuomet nesišalino lietuvių veiklos.

PASAULYJE

— Amerikiečių astronautai Cooperis ir Conradas ruošiasi netrukus aplankyti Graikiją, Turkiją, Etiopiją, Malagazį, Keniją ir Nigeriją.

— Šveicarijos telefonų automatuose ir pašto ženklų mašinose praeitais metais buvo rasta daugiau kaip 50 tūkstančių užsieninių monetų, tarp jų 16.579 belgų po franką, 15.435 itališkų po 20 lirų ir 11.992 ispaniškų pezetų.

— Turkija sudaro judančius teismus, kurie vietoje teis nusižengusius.

— Southalle, Britanijoje, dirbančių indų draugija paprašė savo narius paskirti bent dalį ar visą savaitinį uždarbį karo reikalams Indijai.

— Kaltintojas Varšuvoje pareikalavo 3 metais kalėjimo nubausti 75 m. amžiaus Nepomuceną Millerį, kuris apšmeižęs Lenkiją Londone išspausdintuose savo straipsniuose.

— Į šiaurę nuo Lisabonos (Portugalija) pušyne kilusį gaisrą per 36 val. užgesino 1.500 gaisrininkų, kaimiečių ir kareivių (gaisras grėsė net 17 kaimų).

EUROPOS LIETUVIS — LITHUANIAN WEEKLY.

Printed and Published in Great Britain by the Lithuanian House Ltd., 1, Ladbroke Gardens, London, W.11. Tel. PARk 2470.

Redakcijos ir Administracijos adresas: 1, Ladbroke Gardens, London, W.11. Tel. PARk 2470.

Leidžia Liet. Namų Akc. B-vė. Leidimo Tarybą sudaro DBLS V-ba ir Europos Lietuvių Bendruomenių pirmininkai.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Prenumeratos kaina: metams 40 šil., 6 mėn. 22 šil., atskiras nr. 1 šil.; dolerio kraštuose—6 doleriai metams; Vokietijoje—DM 22.

Už laikraštyje kieno nors spausdinamųjų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.